

ARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIZNICA

7

117 986 1989

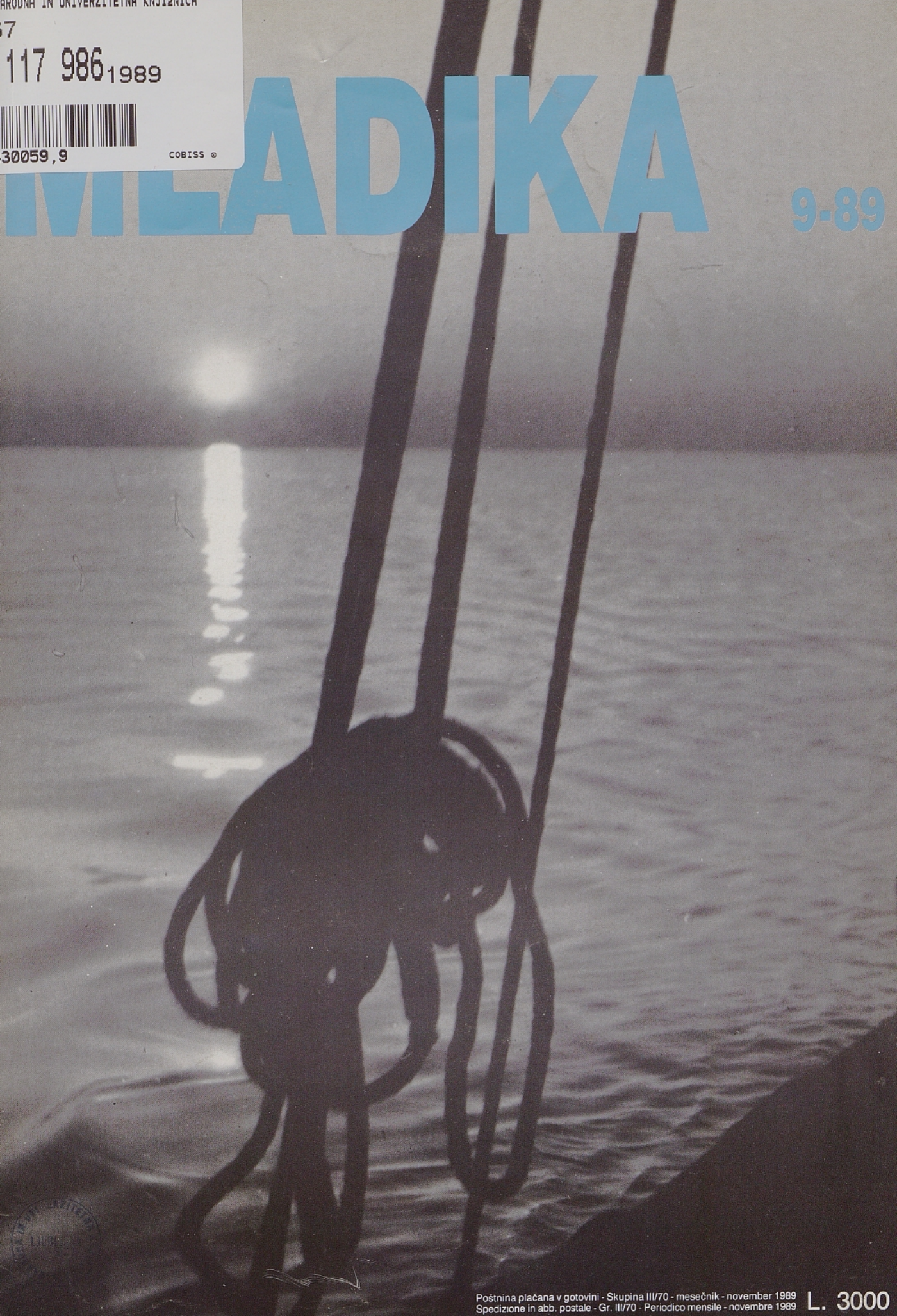

30059,9

COBISS ©

MILADIKA

9-89

Poštšina plačana v gotovini - Skupina III/70 - mesečnik - november 1989
Spedizione in abb. postale - Gr. III/70 - Periodico mensile - novembre 1989

L. 3000

MLADIKA 9

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXXIII. 1989

KAZALO

November je spet zanesel nemir	149
Tomaž Mislej: Kam pa, če ne tja?	150
Osem Slovencev za danes: Drago Jančar	151
Mogoče ne veste, da	154
Igor Vrabec: Kras in moč	155
Zapustili so nas: Josip Tavčar, Zora Piščanc, Boris Sancin in B. Jakac	156
Spomini Milana Guština (7)	156
Marija Rus: Tri svečke	158
Milena Merlak: Zapuščeno pokopališče	158
Pod črto: Volitve v Miljah	158
Maks Šah: Prizadevanja za slovensko gimnazijo v pre- teklem stoletju	159
Slovenske šole v letu 1989/90	160
Antena	162
Iz slovenske publicistike	168
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Lev De- tela; Janko Messner; Janko Ferk)	170
Zdravniški nasveti	172
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Listnica uprave; Za smeh	

Prilogi:

RAST: 51/89

Pavle Merkù: Svetniki v sloven-
skem imenoslovju (str. 57-60)

Zunanja oprema:
Edi Žerjal

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
telefon 040/768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane
3.000 lir. Celoletna naročnina za Ita-
lijo 24.000 lir; nakazati na poštni te-
koči račun 14470348 — Mladika -
Trst. Letna naročnina za Jugoslavi-
jo 30.000 din. Druge države 30.000
lir (ali enakovreden znesek v tuji va-
luti), po letalski pošti 40.000 lir.

Tisk in fotostavek:

»graphart«, Trst, ulica Rossetti 14
tel. 040/772151

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

Z ZLATIMI ČRKAMI

Solkan, 30.10.1989

Cenjeni gospod urednik!

Nelagoden občutek me obhaja
ob prebiranju prvega odstavka v
rubriki »Mogoče ne veste, da...«
(Mladika 8-89, str. 127).

1. Tudi v satirični obliki mora-
jo biti navedbe točne. Knjiga, o ka-
teri pišete ni ZLATA KNJIGA PRI-
MORSKIH SLOVENCEV, pač pa Z
ZLATIMI ČRKAMI - ŽIVLJENJSKE
USODE IN DELA VELIKIH PRIMOR-
SKIH MOŽ.

2. Pomembnejše kot imeni za-
ložb (ZTT in Lipa) je pri knjigi ime
avtorja, saj nosi predvsem on od-
govornost za morebitne netočno-
sti itd.

3. Neverjetno se zdi, da knjigo
grajate natančno po dveh letih od-
kar je izšla (verjetno je tudi že raz-
prodana).

4. Prepričan sem, da so časov-
nemu razmaku zagotovo v veliki
meri botrovale letošnje Ščekove
proslave. V zvezi z Jakobom Uk-
marjem pa svetujem kritiku, da si
ogleda Slovenski biografski leksi-
kon, kjer je o imenovanem pisal
profesor Teološke fakultete v
Ljubljani Marijan Smolik. Iz članka
ni razvidna Ukmarjeva veličina.

5. Kritika knjige, ki je »škanda-
lozno izpustila« dve imeni iz cer-
kvenega kroga, prečitno vsebuje
ideološke naglase. Zelo verjetno bi
nekdo, ki mu je blizu zgodovina
umetnosti pogrešal Antona Cebe-
ja ali pa Luíža Spazzapana. Vendar
je pomembnih a neupoštevanih
primorskih likovnikov še več (V.
Cotič, G. Birolla, R. Hlavaty, A. Re-
pič itd.), prav tako književnikov (J.
Lovrenčič, I. Grahor, I. Rob, A. Re-
mec itd.), glasbenikov (F. Venturi-
ni, I. Gerbec, J. Jakončič, M. Polič
itd.), znanstvenikov (L. Legiša, A.
Pirjevec, B. Zihelr, V. Molé itd.),
politikov (O. Rybar, G. Gregorin, D.

Zelen, J. Pavlica itd.) in drugih (M.
Sila, S. Bloudek, M. Bavčer, F.
Mrak itd.). Od decembra 1987, ko
je knjiga izšla, oz. od oktobra iste-
ga leta, ko je bila napisana, je u-

Slovenska družina ima na mizi mladiko

mrlo še nekaj primorskih zaslužni-
kov, ki bi morali najti mesto v knji-
gi (R. Debenjak, J. Vilfan, D. Sar-
doč itd.).

6. Vsaka selekcija je težavno
delo, zato pa lahko povzroči »škan-
dalozno« ravnanje, zlasti če naj iz-
bor vsebuje natanko sto imen.

Lep pozdrav!

Branko Marušič

Če iz Slovenskega biografske-
ga leksikona ne izhaja »veličina«
Jakoba Ukmarja, to še ne pomeni,
da ne spada v knjigo stotih pri-
morskih Slovencev z zlatimi črka-
mi. Ali imajo vsi drugi v zlati knjigi
veličino, ki je »razvidna« v SBL?
Vsekakor z zapisom avtor ni hotel
prizadeti uglednega avtorja, ki ga
cenimo kot dobrega znanstvenika.
In povsem se strinjamo s šesto
točko njegovega pisma, da je »vsa-
ka selekcija... težavno delo«.

SLIKA NA PLATNICI: Sončni zaton na Ja-
dranu (foto M. Magajna).

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Lilijana Filipič, Ivo Jevnikar, Saša
Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mu-
žina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Peter Rustja, Ester Sferco, To-
maž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar, Edvard Žerjal (likovna oprema) in Ivan
Žerjal. Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

November je spet zanesel nemir med Slovence v zamejstvu

Italijanska vlada je v petek, 17. novembra (vražjeverci bi rekli, da že dan in številka prinašata nesrečo), končno sprejela zakonski osnutek toliko pričakovane zaščite za slovensko manjšino in ga bo v kratkem dala pristojnim organom parlamenta v obravnavo in dokončno odobritev.

Dejanje nikakor ne razbremenjuje italijanske države za nepopravljivo škodo, ki jo je povzročila manjšini z zavlačevanjem in odlaganjem obveznosti sprejete z ustavo in kasnejšimi mednarodnimi dogovori.

Novica o sklepu palače Chigi je našo javnost bolj vznemirila, kot zadovoljila, saj so jo spremljale kmalu potem potrjene napovedi, da je osnutek zaščitnega zakona reduktiven, da pušča zunaj zaščite Kanalsko dolino, ne meneč se za prisotnost Slovencev in za zgodovinsko pripadnost tega področja slovenskemu prostoru, da ne priznava enakih pravic Slovincem v Benečiji, da je strašno skop v odmerjanju dvojezičnosti in da je bilo izločenih iz seznama zaščitnih krajev več slovenskih zaselkov kot naprimer Podgora in Štandrež. Novi zakon bi na Tržaškem celo zmanjšal nekatere že obstoječe pravice.

Razočaranje nad takim osnutkom je na mestu. Prišli so na dan vsi strahovi italijanskega nacionalizma in vse pogojevanje volilne narave, ki obremenjuje stranke in njihove veljake od Osima dalje. Osnutek vladnega zakona sledi pač pravilu, da morajo biti zaščitne norme čimbolj sprejemljive za italijansko večino, manjšina pa naj se zadovolji, kar ji je vlada v svoji neradodarnosti in previdnosti pripravljena dati v korist ostankov skupnosti, ki je prestala 20 let fašizma, drugo svetovno vojno in ne povsem tiho asimilacijo razburkanega 45-letnega povojnega obdobja. Na Tržaškem ostajamo v bistvu pri tistem, kar smo dobili v prvih povojnih letih za časa zaveznikov (in kljub slepemu ravnanju titovcev, ki svojih zablod in neumnega odklanjanja ponujenega še niso priznali). Vse to je v skladu s tradicionalno spretnostjo italijanskih politikov in diplomatov, ki so že nekajkrat spravili v žakelj svoje jugoslovanske kolege, ki so najprej brez jamstva pristali na razdelitev Svobodnega tržaškega ozemlja za sicer vsebinsko sprejemljiv, a nikoli ratificiran Londonski sporazum, kasneje pa sprejeli Osimski sporazum, ki je manjšinsko vprašanje prepustil notranji zakonodaji obeh držav, kar je bilo nedopustno dejanje na škodo manjšine, za katero bodo morali še odgovarjati. Jugoslovanska vlada takrat ni vprašala za mnenje Slovence v Italiji, kot ni zdaj italijanska vlada vprašala za stališča slovenske manjšine, oziroma je to storila na nedopusten način.

Z osnutkom torej nismo zadovoljni in prav tako ni z njim zadovoljna italijanska večina, ki se ne zna odpovedati svojemu shizofreničnemu strahu, ki ga nekateri krogi gojijo naprej iz gole volilne računice, dokaz več stare nedoraslosti novim časom in toliko opevanemu odpiranju proti Vzходу.

Kljub vsemu pa se slovenske politične organizacije zavedajo, da je zaščitni zakon potreben (nekateri pri tem sicer mislijo bolj na svoje nenasitne ustanove, kot pa na obče koristi manjšine), če ne drugega zato, ker je v vsaki nadaljnji fazi ponudba slabša. To težnjo je treba prekiniti, popraviti, kar se da že zdaj, in potem potrpežljivo iskati poti naprej za sistematične postopne izboljšave. Za to pa je treba v slovenskem političnem predstavništvu obnoviti skupno telo, ki bo na raznih ravneh — tudi s ponovno internacionalizacijo vprašanja — znalo pritisniti na prave strune in zagotoviti slovenski manjšini možnost za obstoj. Panika pa nikakor ni na mestu.

Kam pa, če ne tja?

Ko smo se na zadnjo oktobrsko nedeljo odpravljali v Gorico na premiero operete **PLANINSKA ROŽA**, je bilo naše razpoloženje v znamenju običajne prijetne radovednosti, ki pač vedno spremlja človeka pred dogodkom, ki mu gre naproti. Pričakovali smo lepo izpeljano predstavo, prijetno glasbo s petjem, srečanje z vedro razpoloženimi znanci in prijatelji, mogoče tudi nekaj svečanosti, saj je bila prireditev povezana s 30-letnim jubilejem Zveze slovenske katoliške prosvete, krovne organizacije slovenskih kristjanov in demokratov ob Soči na tej strani meje z Matico.

Ko smo se vračali s prireditve, smo osuplo mozgali vtise, ki so bili visoko, visoko nad vsakim pričakovanjem.

Kaj se je zgodilo?

Smo z odra, iz dvorane, iz prazničnega ozračja prejeli več, kot nam običajno nudita zmogljivost amaterjev in ton jubilejnega doživljanja? Da. Smo videli, da so amaterji svojo nalogo vzeli zares in da so bili jubilanti deležni več kot le vljudnega ploskanja? Tudi to. Pa smo si znali razložiti, kaj še vse več je bilo tistega večera v Katoliškem domu v Gorici, v tem prenovljenem hramu našega shajanja, ki mu je bila medtem zrastle v soseščini še velika športna dvorana, v potrditev davnega izreka o potrebi skladja med zdravim duhom in zdravim telesom? To pa mogoče ne.

Šele zdaj, ko je že vse za nami, se nam počasi oblikujeta lepa zavest in lepo spoznanje.

Tista jubilejna goriška opereta je pritegnila, zbrala in povezala **MLADOST**, to se pravi navdušenje in optimizem. Kar dolg bi bil seznam krajev, iz katerih so bili nastopajoči, in nič manj dolg bi ne bil seznam ur, dni in tednov, žrtvovanih za počasno, marljivo graditev predstave — ki pa ni bila samo to. Ne damo toliko od sebe samo za prijeten spektakel. Še kaj drugega

mora biti v ozadju, ko z odra zaveje v dvorano toliko mlade ognjevitosti. Kar brez prevelike skrbi tvegamo lepo domnevo, da je bilo v tistem garaškem podvigu tudi veliko slovenskega čutenja in slovenskega srca.

Gotovo ste opazili, da poznamo v našem povojnem zamejstvu dva grafikona, dve krivulji, ki beležita dvoje situacij in dvoje razpoloženj. Ena teh krivulj odraža tako imenovani politični trend, nihanje naših naporov, pričakovanj in razočaranj v zvezi z usodo našega preživetja v manjšinskem položaju, pogojenem od italijanskih in jugoslovanskih silnic, pa tudi od naših lastnih. Druga krivulja pa je utrip nečesa davnejšega, globljega in intimnejšega. Temu utripu ne najdemo pravega izraza, čutimo le, da je vsota hrepenenj, katerih vodilni sili sta ustvarjalnost in sla po življenju, skratka kultura v najširšem pomenu te besede.

»Politična krivulja« in »kulturna krivulja«, če malce nasilno poenostavimo te precej zapletene pojme, se včasih krijeta, včasih pa tudi ne. Kot zgleda absurdno, nas to pogosto rešuje. Večkrat se je že zgodilo, da je prva začela porazno padati, pa se je pri tem srečala z drugo, ki je rasla v vzpon. Pomislimo le na prva povojna leta, ko so se tragično zrušile primorske sanje o skupni domovini, seveda svobodni, pa smo si morali tešiti dušo in srce na repentabski vzpetini, kjer smo bili hkrati **SLEHERNIKI** pa tudi velika, topla in prijateljska skupnost ljudi, ki so točno vedeli, čemu je treba reči **DA** in čemu **NE**.

Tudi današnji čas skoraj kliče po kakšni vzpetini. Pred našimi strmečimi očmi propadajo in rastejo vizi-je dosedanjih dveh Evrop, v tem veličastnem vrtincu pa nam zmanjkuje kisika ob ozkosrčnosti zakonodajalcev iz Rima in ob dramatični ogroženosti doslej pristranskih zaščitnikov iz Ljubljane.

Sami smo sredi teh vrtincev in stisk. Toda v tej osamljenosti si znamo včasih prižgati ogenj, ki nas greje in nam razsvetli vsaj košček poti za na-prej. Krivulja številka dve se v pravem trenutku požene kvišku, ko sreča prvo krivuljo. Nismo obsojeni na propad, neki obrambni mehanizmi se sprožijo kot vedno v ogroženi naravi, in spet gremo naprej — kam pa, če ne tja?

Do teh misli nas je pripeljal spomin na pravzaprav droben dogodek, ki ni bil drugega kot svetu nepoznana opereta, od amaterjev uprizorjena v neki goriški zgradbi, zrastle iz prispevkov ljudi, ki so malo imeli, pa veliko verovali. Tista davna vera kot čudež traja še kar naprej, in mogoče bo preživela sence in stiske, ki so naša vsakdanja popotnica. Kot je naša popotnica **MLADOST**, ki nam je tam v Gorici sporočila, da namerava naprej — kam pa, če ne tja?

Tomaž Mislej

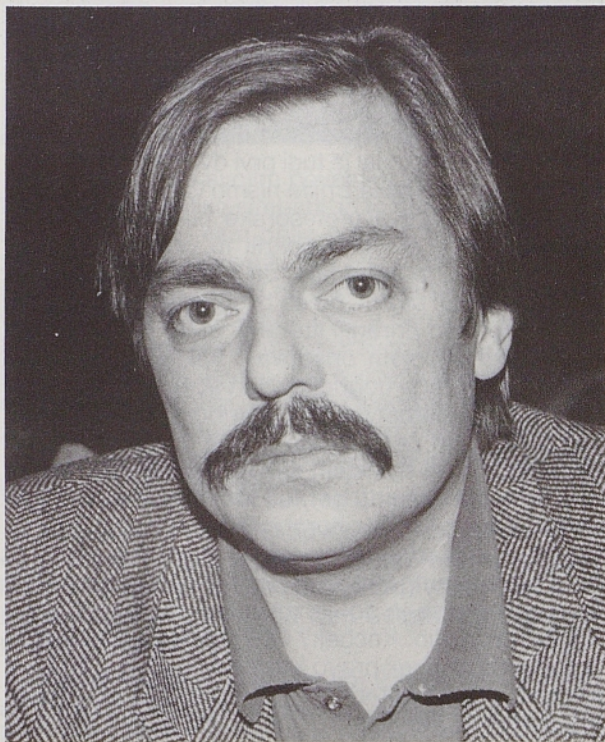
Osem Slovencev za danes

Nadaljujemo z našimi intervjuji, preko katerih želimo bralce doma in po svetu informirati o današnjem slovenskem trenutku in o vidnih osebnostih, ki ga sooblikujejo. Naša sodelavka Zora Tavčar se je tokrat oglasila pri predsedniku slovenskega Pen kluba v prostorih Slovenske Matice v Ljubljani (v tej ustanovi je tajnik in urednik), pisatelju, dramatik, publicistu in esejistu **Dragu Jančarju**. Komaj štiridesetletni pisatelj je tako s svojim literarnim delom kot tudi s svojim živim zanimanjem za ključna vprašanja naše skupne usode živo prisoten v slovenskem kulturnem prostoru. Med drugim je soavtor knjig *SITI IN LAČNI SLOVENC*i ter *SLOVENE*C SEM! in avtor zbirke esejev *TERRA INCOGNITA* ter dramskih del, pravih uspešnic, med katerimi so predvsem *VELIKI BRILJANTNI VALČEK*, *KLEMENTOV PADEC* in *ZALEZOVANJE GODOTA*, dalje filmskih in televizijskih scenarijev, npr. *RAZSELJENA OSEBA*. Med literarnimi deli naštejmo vsaj romana *GALJOT* in *SEVERNI SIJ* ter zbirki novel *O BLEDEM HUDODELCU* in *SMRT PRI MARIJI SNEŽNI*.

Ko bi vsi bralci Mladike prebrali Vašo knjigo esejev *Terra incognita*, ki je izšla letos pri celovski založbi Wieser, bi bil ta intervju za spraševalca dosti lažji. Lahko bi kar sama sebi odgovarjala z Vašimi citati. Toda Slovenci danes malo berejo, zamejski še posebej, saj še domačih avtorjev tu ne prodajo več kot 200-300 izvodov, zato ta intervju ne bo odveč, čeprav kažete do te zvrsti alergijo. Našega bralca zanima v prvi vrsti Vaš človeški profil. Doma ste s Štajerskega. Je Vaš rod od tam? Vaše otroštvo in mlada leta?

Lahko bi govoril o tipični zgodbi kmečkih priseljencev, ki se s podeželja priselijo v mesto. Oče je bil rojen v Prekmurju, mati pa na Dravskem polju. Oče je bil najprej mlinar, potem v Mariboru pa je delal kot ključavničar (imel je obrtno šolo). Nekaj časa je delal tudi v Nemčiji (že pred vojno), med vojno pa je bil v koncentracijskem taborišču. Po vojni je bil upravnik mlina, nato rubežnik, nazadnje pa tehniški kontrolor v TAM-u. Mama se je pred vojno preselila v Maribor in je sprva delala kot kuharica, pozneje pa je bila delavka v Zlatorogu. Njen deklinski priimek je bil Trantura (morda furlansko). Vsekakor so v moji krvi še kakšni drugi, ne samo slovenski ingredient, morda po očetu kaj madžarskega. Bil sem edinec. Imam se za mestnega delavskega otroka. Zgodnje otroštvo sem preživel v centru Maribora, a v njegovem delavskem delu, na Koroški ulici: vlažne veže, stare hiše in stopnišča, ganki na dvorišča. Mladost sem preživel na Studencih, v delavskem predmestju. Moja duhovnost pa je prepojena s slovensko-krščansko-marksističnimi elementi. Po naturi sem južnjak, po kulturi pa slovenski srednjeevropejec.

Gimnazija? Profesorji? Spomini nanje? Vas je kdo posebej usmeril v literaturo? Druge vzpodbude? Sošolci, vzdušje, politična atmosfera v tistem času? Spomini z univerze? Prijateljavanja? Profesorji, zlasti Dušan Pirjevec? Kako ste doživljali s prijatelji represivna sedemdeseta leta? Ste prišli v stik s Kocbekom in Vidmarjem?

Drago Jančar

Obiskoval sem tehnično kemijsko šolo v Rušah, pozneje pa višjo pravno šolo v Mariboru, torej sem po poklicu kemijski tehnik in pravnik. Ne z enim ne z drugim področjem se pozneje nisem nikoli ukvarjal. Že v srednji šoli je v moje življenje vstopila literatura, tudi ob pomoči slavistke, profesorice Genovefe Pen, med študijem pa poleg literature še politična angažiranost. Bil sem glavni urednik študentskega univerzitetnega lista *Katedra*. To je bilo v literaturi obdobje, ki sta ga obvladovali imeni Pirjevec in Kocbek, (z obema sem se srečaval), v politiki pa obdobje sorazmernega liberalizma. Kdor se je takrat okužil s tem

liberalnim vzdušjem, mu je to ostalo za zmeraj, tudi potem, ko so prišla trda stalinistična sedemdeseta leta. Moja literarna puberteta se je odvijala v krogu tako imenovane »peterice«: Kramberger, Partljič, Forstnerič, Brvar, Jančar. Čas študija in nekatera poznejša leta vidim zdaj kot izjemno dinamično, ustvarjalno in ves čas tudi družbeno konfliktno obdobje. Ko se je to prelomilo najprej s Katedro ob cestni aferi (Kavčičeva številka, razpust uredništva), pozneje, v sedemdesetih letih pa z mojim zaporom, je bil to po eni strani konec moje duhovne adolescence, hkrati pa že tudi dokončno formiranje, (kolikor je človek sploh kdaj dokončno formiran). — Vidmar pa ni imel vpliva na nas, za nas je bil nekaj institucionalnega in s tem tudi sklerotičnega.

Kje ste se zaposlili po diplomi? Ste bili že tedaj svobodni književnik? Kaj bi lahko povedali o mariborskem kulturnem ambientu? V Mariboru so tedaj živeli vsaj trije eminentni kulturniki: pisatelj Stanko Majcen, pesnik Janko Glazer ter profesor in založnik Jože Košar. Imate kakšen spomin nanje? Vsi so bili izrazito od režima distancirani. Ste Vi in krog mladih imeli stike z njimi?

Za tri leta sem se zaposlil pri Večerju kot novinar. Že med časom študija in v času mojega novinarstva smo seveda iskali svojo duhovno provenienco. Za Košarja smo vedeli, izdal je tudi prvi dve moji knjigi, vendar intenzivnega stika z njim nismo vzpostavili, najbrž tudi zaradi njegove proforske narave. Z velikim vznemirjenjem pa smo odkrili in odkrivali Stanka Majcna. Neverjetno je bilo, da je tak človek že ves čas živel v naši bližini, ne da bi sploh vedeli zanj. Ob neki priliki smo priredili literarni večer njemu v čast in s presenečenjem opazovali, kakšen hrup se je dvignil okrog tega dogodka. Na večer so prišli visoki cerkveni dostojanstveniki iz Maribora, poleg njih pa tudi udbovcji in partijci (bilo je leta 1969). Z Glazerjem nismo imeli tesnejših stikov, vendar smo njegovo predanost našemu **genius loci** spoštovali in upoštevali. To je bil naš kulturni interes, raziskovanje temeljev, na katerih stojimo; naša ustvarjalnost pa je šla v bolj »avantgardne« in eksperimentalne smeri. Šele pozneje se je oboje zblížalo in pri meni, bi rekel, celo združilo. Kocbek? Ob moji dia-matski šolski vzgoji je bil Kocbek pravo kozmično odkritje. Najprej njegove knjige, potem pa tudi on sam s svojim ekstatičnim vizionarstvom. Pirjevca pa ni bilo treba iskati, on je v naše življenje vstopal hrupno s svojimi spisi in javnimi nastopi, ki smo jih hodili poslušati, pa tudi v glasnih nočnih urah, saj se je Ahac rad družil z mladimi intelektualci in povsod seveda blestel, tudi med popivanji.

Kako bi predstavili današnjo mariborsko kulturno atmosfero? Kako je s sintagmo »Maribor, mesto brez kulture«? List Demokracija ima baje v Mariboru osem naročnikov. Ali vzemimo afero Razpet in še kakšno novejšo. Katere so po Vašem neizkoriščene prednosti in možnosti kulturnega Maribora?

Maribor je za slovenski razvoj zelo potreben, mogoče danes bolj kot kdajkoli prej. Po eni strani pred-

stavlja za naše razmere koncentracijo materialne kvantitete (število zaposlenih: 92.000), po drugi strani pa temu neadekvatno duhovno nadgradnjo. Za usodo slovenske pomladi utegne biti odločilno, ali se bo Maribor potegnil iz svojega vzorčnega socrealističnega kalupa, ali se bo integriral v slovensko evropsko perspektivo. Nasloniti se mora na svojo duhovno tradicijo od Slomška naprej in na svoj srednjeevropski položaj. Ne pa, da se kar naprej obnaša po eni strani kot priden in zvest pripadnik režima, po drugi pa kot žrtev ljubljanskega centralizma. Pri tem drugem Ljubljana ni brez krivde!

V Vaši biografiji izstopa Vaš zapor, ki ste si ga zaslužili s tem, da so našli pri Vas knjigo V ROGU LEŽIMO POBITI in številko Pahorjevega ZALIVA ali morda ODISEJA OB JAMBORU.

Knjiga (**V Rogu ležimo pobiti**), zaradi katere so me zaprli, je bila seveda samo povod, razlogi so bili globlji. Nabiralo se je že v času izdajanja **Katedre**, ob mojih številnih zamejskih stikih in ob zanimanju za zamejstvo, med pisanjem za **Dialoge** in med spori z lokalnimi in republiški veljaki. Atmosfera 70. let je takšno razrešitev samo pospešila. Med preiskavami in zasliševanji so bili poleg inkriminirane knjige v igri tudi Pahor, Žebot in moje poti na Koroško in v Trst. Potem pa se je obtožnica zaustavila samo ob pobitih domobranci oziroma ob uvodu v knjigo **V Rogu ležimo pobiti**, ki sem jo poslal prijateljem in s tem zagrešil dejanje sovražne propagande. Na sodišču so med sojenjem izpraznili dvorano in brali za poroto uvod v to knjigo, tako da je zvenelo, ko da sem ga napisal jaz. Obsojen sem bil na leto dni strogega zapora, vendar sem bil po treh mesecih zapora pomiloščen. Odločbo o tem, da sem izgubil tudi službo, so mi šefi iz redakcije poslali že prvi dan v zapor.

V svoji generaciji močno izstopate po svoji odprtosti skupni slovenski usodi, posebej zamejski in tudi zdovski. Odkod ta odprtost, ki jo ima med slovenskimi intelektualci samo še Matjaž Kmecl? Ker ste obmejni Slovenec — ali pa je vmes kak drug vpliv? Značilna je na primer v tem nove-la DVE SLIKI v knjigi SMRT PRI MARIJI SNEŽNI.

Moje zanimanje za Slovence zunaj meja je bilo v zvezi z intuitivnim in racionalnim spoznanjem, da zunaj železne zavese živijo naši ljudje, in to mi je zmeraj pomenilo neko večjo odprtost, dinamiko, skratka marsikaj tistega, kar sem v Sloveniji, ideološko zamejeni, pogrešal. Ustanovili smo »Društvo prijateljev zamejskih Slovencev«, ki pa je takoj postalo politično sumljivo. Danes to zveni neverjetno, ampak takšen je bil čas. Politike in policaje so ves čas nervirali moji stiki z Borisom Pahorjem, ki pa so bili zame produktivni.

Ali ste svojo duhovno avtonomijo v času tistega policijskega socializma tudi drugače plačevali?

To je zapleteno vprašanje. Človek dela kompromise, da preživi in z namenom, da bi ohranil svoje duhovno jedro in intelektualno neodvisnost. Vprašanje pa je, kakšne moralne poškodbe pri tem nastaja

nejo. To vprašanje se verjetno zastavlja mnogim iz moje generacije.

Iz Vaših knjig, posebej iz dela O BLEDEM HUDOELCU sem spoznala, da ste že davno pred Miloševićevo ero do obisti spoznali Balkan z vso njegovo pisanostjo in iracionalnostjo. Kaj pravite o mnenju, ki danes prodira med Slovence, tudi zamejske, da Slovenci na Balkanu nimamo več kaj iskati?

Balkan je po eni strani vznemirljivo stičišče in izvir različnih idej ter emocionalnih stanj, po drugi strani pa je s stališča sodobne organiziranosti sveta nekaj obupno preživelega. Vse velike politične strasti, ki se spreminjajo v nasilja, balkanske korupcije, bizantinska izigravanja, orientalske intrige, vse to so reči, ki bi jih morala Slovenija definitivno zapustiti. Človeško in tudi literarno pa je zame vsa ta balkanska zmešnjava na čuden način privlačna. Največji problem je tukaj družbeno funkcioniranje. Na Balkanu je zaradi različnih tradicij zmerom tako, kot je govoril pokojni predsednik Tito: »Mi gore, vi dole.« To pa zmeraj pomeni, da je nekdo brezupno »dole«, posameznik ali pa narodi.

V slovenski mlajši literaturi in kritiki se je razpasla neka neobvezujoča fiktivnost zunaj vsakega kulturnega in socialnega angažmaja. Se Vam zdi ta družčina s Crnkovičem na čelu res svetovljanska? Ali pa je vsa tista francoščina in angleščina, s katero se oveša, samo kompleks slovenske majhnosti?

To ni nič drugega kot nova forma starega slovenskega provincializma. Novodobni provincializem se pretvarja s svojim kozmopolitizmom in nam pripoveduje o tem, kako lepo je sedeti v Parizu v kinu in kako strašno je živeti v Ljubljani. Mislim pa, da je to hrup, ob katerem so samo za hip nekateri oglušeli. Vrsta mladih literatov in publicistov že ve, da ustvarjalnost raste iz prvinskih duhovnih izvirov, iz lastnega sveta in življenja, a absolutno povezanega z odprtostjo v svet — z znanjem in radovednostjo.

Ali delite današnji pesimizem mnogih o usodi slovenstva sprično nacionalnega zaostrovanja v Jugoslaviji? In ali se Vam zdi, da je množično priseljevanje z juga nevarno naši nacionalni kompaktnosti?

Problem bo nastal takrat, ko bo priseljevanje tako kot v Estoniji preseglo kritično točko. Priseljevanje po mojem ni samo ekonomske narave, ampak sodi v okvir starega komunističnega načrta o stapljanju narodov. To lahko privede do hudih družbenih pretresov in iracionalne mržnje. Ne želim si, da bi se to zgodilo. Vseeno se za prihodnost slovenstva zaradi tega ne bojim, stvari pogosto ne tečejo samo po družbeni horizontali, ampak tudi po duhovni vertikali. V slovenski literaturi so danes že znani nekateri odlični pisci, katerih priimki se končujejo na -ič. Oni pišejo seveda predvsem literaturo, ampak pišejo jo v slovenskem jeziku in to je slovenska literatura.

Rada bi kakšno Vašo misel o vlogi slovenske Cerkve in sploh slovenskega krščanstva v današnjem kriznem času.

Cerkev si je s svojim povojnim trpljenjem in molkom pridobila veliko simpatij, in to ne samo med ljudmi, ki so vedeli, kam pelje hrup, ki ga druga stran zganja. Veliko duhovnikov je bilo v zaporih. Cerkev se je nenadoma znašla med svobodomiselnimi tokovi, kar ni bila ravno njena odlika skozi stoletja. Dokler verniki popolnoma enakopravno ne stopijo na politično prizorišče, tako dolgo o »klerikalizmu« ne moremo govoriti. Mislim pa, da je Cerkev kazala premalo zanimanja za svoje naravne zaveznike v osvoboditvenih procesih, za drugače misleče kritične intelektualce in zlasti za literaturo.

Ali verjamete v sestop Komunistične partije z oblasti? Če bi bili predsednik slovenske države, kako bi sestavili koalicijsko vlado? Morda po poljskem vzoru? (Partiji sta tam ostala notranje ministrstvo in vojska.)

Partija v Sloveniji ni isto kot Partija na Poljskem ali Češkem. Slovenska revolucija je poleg impulzov, ki jih je dobila od zunaj, rasla tudi iz domačih razmer in socialnega gneva, deloma tudi nacionalnega, če upoštevamo razmere v stari Jugoslaviji ali fašistični Italiji. Poljska in češka varianta komunizma sta v celoti uvoženi. Postrevolucionarna praksa pa je bila tudi tukaj stalinistična. To pomeni, da bi slovenska partija imela nekaj možnosti, da se ne sesuje (kajti sestop je larifari), če bi se vrnila k svoji izvorni, se pravi preddolomitski liniji. Tukaj pa imamo tudi že zamisel o koaliciji. Danes seveda drugačni kot leta '41. Najprej je treba izvesti povsem svobodne, demokratične in tajne volitve, potem pa lahko Partija participira na oblasti in ji ne bo treba prav nič sestopati.

Te dni ste na poti v Kanado in ZDA na kongres PEN-kluba. To bo že Vaše drugo ali tretje poto-

Mogoče ne veste, da...

- da se v Sloveniji ustanavlja nova založba SLOVENSKA KNJIGA, družba z omejeno odgovornostjo, kot zasebno podjetje, katere glavni namen bo prodaja in distribucija slovenske knjige, z glavnim predstavnikom Jarom Mihelcem in z naslovom v Ljubljani, Litijska 38...
- da je v Združenih državah Amerike poraba Coca Cole in drugih podobnih pijač večja kot poraba pitne vode...
- da ljubljanska študentska TRIBUNA ponatiskuje knjigo Staneta Kosa STALINISTIČNA REVOLUCIJA NA SLOVENSKEM...
- da so se združili za skupen nastop sorodniki tistih Slovencev, v glavnem Primorcev, letalcev, ki so jih med vojno zahodni zavezniki z letali spustili v Slovenijo, da bi sodelovali pri odporiškem gibanju, a so bili po vojni na tihem likvidirani...
- da so si morali udeleženci simpozija katoliških izobražencev v Šent Jurju ob Jezeru na Koroškem izposoditi slovensko in hrvaško zastavo pri celovškem magistratu, ker jih konzulat SFRJ v Celovcu nima...
- da je zaradi onesnaženega zraka na Pohorju oškodovanih 50% gozdom in da se je porušilo ravnotežje med iglavci in listavci na škodo poslednjih...
- da je bil evidentiran za predsednika madžarske republike Otto von Habsburg, sicer poslanec evropskega parlamenta...
- da je znani psiholog dr. Trstenjak zapisal v NAŠIH RAZGLEDIH misel, da je slovenska Komunistična partija dobila svoje prve vzmeti za osvobodilni boj v Kominterni, torej v mednarodnem komunističnem gibanju, ne iz samolastne slovenske uporne zavesti...
- da nekateri kristjani vidijo v tem, kar se zadnje čase dogaja na komunističnem Vzhodu, uresničevanje Marijine napovedi v Fatimi iz leta 1917...
- da je odbor Društva slovenskih izobražencev, ki pripravlja vsakoletno srečanje v Dragi, že začel snovati program Drage 1990...
- da je v draveljskem župnišču v Ljubljani — župnijo upravljajo jezuiti — letošnjo jesen potekal tečaj angleškega jezika, ki ga je vodil Japonec, jezuit Yuji Sugavara, študent teologije na Gregoriani v Rimu...

vanje. Iz Amerike se vsi ne vračajo navdušeni. Boštjan B. Zupančič jo vzvišeno odklanja kot svet v popolnem razkroju. Kakšni so Vaši vtisi?

Predvsem je Amerika nekaj drugega kot Evropa, da ne govorim o Sloveniji. Kdor misli, da je mogoče ameriški model prenesti sem ali pa Amerikancem vsiljevati evropski način mišljenja, ta nečesa bistvenega ni razumel. Ameriko z vsem njenim infantilizmom na eni strani in s sijajnimi dosežki na drugi je mogoče razumeti samo skozi njo samo, se pravi skozi njen razvoj, način življenja, vrednote itd. Name je naredila ta dežela izjemno močan vtis. Njena največja vrednost je popolna odprtost. Paradoksalno pa je, da vse, kar Amerika sprejme, tudi po svoje predela in ta predelana snov nenadoma postane silno privlačna. Tudi za tiste, ki so oddajali in zdaj sprejemajo to kot nekaj novega.

Imate družino? Vas služba pri Slovenski Matici zelo ovira pri Vašem literarnem delu? Kdaj in kje pišete? Na roko, stroj, računalnik?

Živeti s pisateljem najbrž ni najlažja stvar na tem svetu. Moji bližnji (žena in hči ter prijatelji) vse težave, ki jih ob tem doletevajo, včasih boljše, včasih slabše prenašajo, vsekakor pa mi omogočajo spontaneiteto, brez katere ustvarjalnosti ni. Nobena služba najbrž pri pisanju ne more pomagati, kvečjemu lahko škoduje. Za svojo lahko rečem, da je prva služba — po novinarstvu in filmski dramaturgiji —, ki me pri tem bistveno ne ovira. Vsako leto za en mesec odidem nekam v samoto (včasih na Pohorje ali v Slovenske gorice, letos sem bil v Bohinju), kjer nastaja koagulat neke snovi, zamisli, potem pa se to v predledkih sredi »normalnega« življenja nadaljuje. Pišem pravzaprav neprestano, materializira pa se to v različnih neurejenih zapiskih, na listkih in v zvezkih, zadnjo verzijo pa pišem direktno v stroj (električni).

Malokdo je med pisatelji že tako mlad dosegel tolikšen literarni ugled: Vaše drame igrajo — včasih celo več hkrati — na odrih po Jugoslaviji, na Madžarskem, v Trstu itd. in celo v Ameriki. Nekatera Vaša dela so doživela mnoge prevode in tudi filmsko in televizijsko ekranizacijo. Nastopate kot predsednik Slovenskega PEN-kluba na svetovnih kongresih itd. Čemu pripisujete te uspehe? Da ste uganili pravo besedo za ta čas? — Ali da Vas je tako visoko dvignil val prijateljske kritike Vaše generacije?

Nobene stvari nisem pisal ali začel pisati z mislijo na kakršnokoli tako imenovano slavo. Kakšno stvar sem želel povedati iz muke svojega eksistencialnega položaja. Hotel sem jo oblikovati v skladu z nekimi estetskimi principi. Včasih se je posrečilo, včasih pa ni bilo v skladu z mojimi občutki. Kako so to potem sprejemali, je bilo že zunaj mene. Človek pač ne živi kot bitje »slave« ali predsedništva ali časti, ampak z vsemi svojimi mukami in radostmi, večkrat z žalostjo kot z veseljem; tudi s svojo postavljenostjo v družbeni prostor. Vsa bistvena vprašanja življenja pa slej ko prej ostajajo nerazrešena.

ROŽMARIN GOSPODOV

Ob tihi srebrni ogradi rožmarin po soncu hrepeni
z zelenimi rokcami moli, ko se nad Jadranom jutri.
Kraj uborne njive ga ogroža koceneča trava,
šibata ga mrliška zima in burja vrtoglava.

Žehteča sla po rasti ga oživlja, skorajda volja,
vztrajna in jasna. Ko je pokljaj, omahujoč
v najhujšem mrazu, ga je obiskala vila s polja
in mu do globin prižgala ogenj in strastno moč.

Rekla je: »Gospod se bo vrnil in oprhnjeno gnečo
zla poril iz te njive; vse bo uredil za tvojo srečo.
Rasti rožmarin, srcu opoj, soncu brat, večno zelenje!
Na Gospodovi mizi bojo tvoje vejice slavile življenje.«

CIKLAMA

Le migljiv vonj ciklame hočeš biti,
ki vso tesno temo more prekasiti
z milino iz tolmana krotke resnice —
vonj ciklame izpod grmače, ne z gredice.

Korenine ti obžira strup grizek in tih,
a življenje — stroga reta — te bo presejalo,
le čisti vonj bo vse, kar bo od tebe ostalo;
med dolci boš splapolaval prost kot ciklame dih.

Da bi bil prepasan, poveličan, ti želja duhti —
očlovečen, zaviti v plahte nevenljivega Vira,
ki Stvarjênje bruha iz motovila svojega mira.
Ciklama je kot plamen, v katerem Krist gori.

BRINJE

Popotnik vas je videl, kako žehtite od moči
dobrote, o plahutavi brini pri Božjem Polju.
Žarivo dobroto, še preden se znoči,
je hotel najti ob mrlêčem morju.

ŽAJBELJ

Pod Sesljanom ti žajbelj sredi štîblovja,
kjer pobeckána belina sestopa v modrino,
pove, da je duša mornar vsega žárkovja,
kapitan svoje plovbe v veličino.

ŽEPEK

Poklekni pred žepkom sredi vižovske golečine
in vdihni njegove prehlapine, spoj minusa in plusa!
Odkril boš, da je vse celo in sveto, omika pa skuša
povzdigovati moško objest nad milino ljubezni materine.

Za tistega, ki si upa celoti v oči zreti —
v moško in žensko lice sveta — sporočilo žepka velja.
Tisti, ki po Lepem in Zdravem ne neha hrepeneti,
v sebi celilne vonje življenja hoče zbrati
in spoznava, da Neskončno ni le Oče, ampak tudi Mati.

KRAS IN MOČ

SIVKA

Nedaleč od Rusega mosta boš morda obstal;
presunil te bo vonj cvetoče sivke kot val
iz tuje, utopične dežele, kjer so si vsi bratje —
celovite osebnosti — živogledi nebeški svatje.

Misel ti begne v naročje krilatca zlatega,
ki je sivkino seme ožaril in ga nato spustil na trpko
prst tržaške mržnje in prezira. Na trgu mrko
druščino káči ta grmušelj vonja in obeta košatega.

Iz bara se zasmehljivo ozirajo proti vzhodu,
v nevarno stepo, ki se končuje z vietnamskimi splavi,
podkrižano z bedo; nasiljem in milijoni divje plavi,
ki se podi po sibirskem nečloveškem obodu.

A bratska prihodnost neustavljivo boblja
prek opelinjene, nehodne poti in grizke kokáve;
med ljudmi kot sivka dehti obljuba sprave.
Kristov plašč po krutem kršu že šumlja.

BRAJDA

Pod radodarno brajdo bi rad poležal,
da bi njeno skrivno moč očaran zaznal,
kako se iz rdeče zemlje pojoče dviguje
in s sončno gorkoto neučakljivo združuje.

Tam bi trepetavo zrl v grozdati čar
življenjskega eliksirja, ki ga narava zbira.
V pramenčkih bi prisijal sončni žar;
kot iz okenca spovednice bi slišal besede mira:

»Ti, ki Odrašenika iščeš, pogledaj vase!
V tebi so trtni sokovi in božje jase.«

HRAST

Trdoživi hrast, nekdanji kralj Vergilovih dni,
povej mi: ali bo kamneči rod, rod motike,
dočakal dneve žive vode, slišal bujne krike
svobode, kdaj upal, da se iz tebe lahko med cedi?

Ko bo jagnje k levu leglo, kraljévi hrast,
to bi rad vedel: ali bo pradavna dediščina izgubljena,
s hotenji preminulih z vidnega že košena?
Ali bo rod ruja naposled razsijala čila čast?

Ali mu bo ljubezen razpirala eterično sedmerocvetje?
Ali pa bo dalje zadirčno lopatil grobno bogokletje?
Ali bo sočna omika na davnih pilih nemela kot črep?
Ali pa bo Prihod Pričakovanega razplajhal tudi kraški svet?

JOSIP TAVČAR

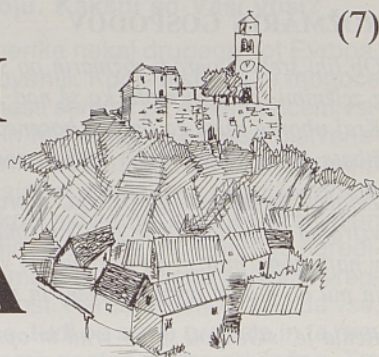
V Trstu je 27. novembra umrl 69-letni dramatik prof. Josip Tavčar. Bil je najplodovitejši tržaški slovenski gledališki in radijski dramatik. Napisal je deset večjih tekstov, ki jih je večinoma uprizorilo Slovensko stalno gledališče, pa še ogromno kritik, esejev in novel. Ustvarjati je začel v italijanščini in prejel več nagrad. Potem se je polnokrvno vključil v slovensko ustvarjalnost. Do lanskega leta je bil profesor angleščine na trgovskem zavodu Žiga Zois. Dolgo je bil umetniški vodja, potem pa predsednik upravnega sveta Slovenskega stalnega gledališča. Do smrti je bil predsednik Slovenskega deželnege zavoda za poklicno izobraževanje.

ZORA PIŠČANC

V tržaški bolnišnici je 23. novembra umrla pisateljica in kulturna delavka Zora Piščanc. Rodila se je leta 1912 v Trstu, delala in živela pa je predvsem v Gorici, kjer je bila do upokojitve upravnica Katoliškega glasa. Samostojno je

SPOMINI MILANA GUŠTINA

Sledili so Nemci, Jugoslovani in Francozi.

Primorci, Italijani, Albanci in Rusi tega bloka nismo potrebovali, ker se nas ni usmilil ne Bog ne hudič.

Primorec je namreč lahko dobil kak paket samo v primeru, da je imel koga izmed svojcev v Jugoslaviji. Med temi lahko omenim le Milka Keteja z Opčin, ki je prejel nekaj paketov, ker je imel v Kranju teto, ki mu jih je pošiljala.

Tudi Černe iz Tomaja je prejel kakšen paket, a le kdaj pa kdaj, morada enkrat mesečno, ker je pač imel svoje ljudi v Jugoslaviji, ki so skrbeli zanj.

Največja težava je bila s tobakom. Ko ga je kdo dobil, smo kadili kot Turki, a to le tisti večer.

Zvečer smo lahko dobili tudi kakšno suho hruško in tu pa tam kakšen kos prepečenca, to pa se je dogajalo poredkoma — drugega dne se je nadaljeval post, ki je trajal v nedogled, zdi se mi do prihoda Američanov.

V bloke z lihimi števili so, kot sem že omenil, pripeljali ljudi ne glede na narodnost. V njih je bilo res hudo, saj si tam lahko čakal le na dvoje: srečen si bil, če si lahko šel delat, nesrečen pa v primeru, da so te dodelili za transport.

Po končanem delu si namreč vedel, da se boš vrnil v taborišče. Če pa si šel na transport, nisi vedel, kam greš, še manj pa, če boš sploh prišel na določeno mesto.

Če so te poslali na delo, si si lahko sem pa tja kaj pomagal — dobil si malico, po njihovo »brot-zeit«. Če pa nisi delal, te niti pes ni povohal.

V karanteni so bili večinoma Ukrajinci, Rusi, Francozi, med njimi je bilo le malo Italijanov, nekaj Albancev, teh je bilo pravzaprav še najmanj.

Sedaj pa naj vam opišem levo stran tega taborišča.

Prvi blok ob vhodu v taborišče se je imenoval »klet«, nosil je številko 2 in so v njem prodajali. V njem si namreč lahko kupil tobak, pivo in še marsikaj drugega.

Tobak so nam delili le občasno, po štirideset cigaret »Bregava«, to je bil jugoslovanski tobak, oziroma jugoslovanske cigarete, kakor tudi »Duvan«, ki pa je bil nekoliko lažji. V tem bloku je bila tudi pisarna za delo ter skupna pisarna, kjer je bil registriran vsak posamezni jetnik. Tu si lahko v desetih minutah našel katerega koli jetnika, le če si poznal njegovo številko.

V bloku so se nahajali tudi številni tolmači vseh jezikov, ki so se govorili v taborišču. Vodil jih je tako imenovani »Lager-Tolmetscher«, ki je razumel vse jezike in jih je lahko prevajal v nemščino.

Ob tolmačih, ki so razumeli najmanj dva ali tri jezike, ni bilo strahu, da bi ti ne bilo mogoče pojasniti, kar si mislil. Če si imel namreč opravka z esesovcem ali pa z »Rapport-Führerjem«, je bil že pripravljen

tolmač, da ti pomaga. Zato je bila v primeru, da si hotel govoriti s kakim funkcionarjem, prva beseda »Tolmetscher«, tega so takoj poklicali, da te je nato vprašal, kaj bi rad. Ta je nato prevajal esesovcu ali kapu.

Za denar si lahko v »kleti« kupil tudi pivo, toda brez alkohola. Pijača je bila sladka, lahko si je popil celo štiri litre brez posledic — le trebuh se ti je napel kot boben.

Vsak kapo je imel tudi cigarete, ker so si oni znali pomagati — vse, kar jim je manjkalo, so dobili ali zlepa ali zgrda. Ujetniki te možnosti seveda niso imeli, ker niso imeli denarja — pa tudi upali si niso v to »klet«.

Za blokom »kletjo« je stal blok številka 4. V njem so stanovali Nemci — od tatov do političnih jetnikov. Ker niso bili naklonjeni režimu, so seveda prišli v to taborišče.

Z njimi so ravnali ravno tako kot z ostalimi, saj jih niso smatrali za nič boljše od drugih.

Če nisi ubogal na vsak ukaz, je bila kazen za vse enaka — tako za Slovence kot za Nemce ali pa Ruse.

Edina sreča, ki so jo imeli Nemci, je bila ta, da so se v taborišču izražali v maternem jeziku, ki ga je vsak esesovec lahko razumel.

Pravzaprav pa je bil Nемец za prekrške strožje kaznovan, ker jih njihovi sonarodnjaki niso smatrali le za saboterje kot vse ostale, pač pa za izdajalce naroda. Večkrat se je namreč zgodilo, da je kdo izmed naših dobil deset dni »Straf-Arbeits« in je za isti prekršek Nемец dobil kar dvojno ali celo še višjo kazen. Če jih je naš človek dobil 25 z žilo po riti, je Nемец vedno dobil kak uderec več. Hrana pa je bila za vse enaka.

Večkrat sem gledal tiste Nemce vse okrvavljene — tepeni so bili zaradi politike ali bogve čemu.

Morda so ti nemški jetniki mislili, da pomenijo kaj več kot ostali, v resnici pa je bilo esesovcem vseeno.

Esesovci niso kazali usmiljenja do nikogar, še manj do svojih sonarodnjakov.

Šesti blok je bil mešan blok — naseljen je bil z delavci, ki so opravljali različne obrti in so bili različnih narodnosti. Delali so zunaj kot kovači, mizarji, bilo je celo nekaj mahanikov.

Tudi oni niso veljali kot izjema ne pri hrani in še manj pri disciplini.

Tudi v osmem in desetem bloku so stanovali pripadniki različnih narodnosti. Vsako jutro se je vsak odpravil na odkazano delo.

Šefa blokov številka 8 in številka 10 sta bila oba Nemca.

Dvanajsti blok so večinoma sestavljali Rusi. Seveda so bili vsi zaposleni, saj za tiste, ki niso imeli dodeljenega dela, tu ni bilo mesta.

V 14. bloku so stanovali najbolj nadarjeni ljudje, okrog dvajset gasilcev v glavnem nemške narodnosti. Vodil jih je poseben gasilski šef, enako Nемец in interniranec kot mi.

Ta skupina ljudi je vedno počivala — razen v primeru, ko so imeli vaje, in to tri ali štirikrat tedensko.

V primeru požara pa so imeli vedno dovolj dela — morda še celo preveč. Ko so odhajali iz taborišča, so jih obkolili esesovci, tako da jim ni bilo mogoče pobegniti.

Samo enkrat sem jih videl na delu, in še to v primeru, ko so gasili kasarno esesovcev, ki so jo Američani bombardirali.

Ob kakšnem letalskem napadu so bili vedno pripravljeni, ker so morali biti prvi na prizadetem kraju.

Ko so to delo opravili, jih je čakal počitek — le šofer ni ostal brez dela — moral je namreč očistiti avto oziroma kamion, pri čemer so mu ostali pomagali, da bi bili nared za prihodnjo akcijo.

Na 16. bloku so bili posebni ljudje — v glavnem Ukrajinci, ki so vsak dan po dvanajst ur lupili krompir. Teh petdeset ljudi je komanda imenovala »Kartoffelschelfe«. Izbrani so bili le za to delo in delali so to vsak dan.

izdala naslednje povesti: Cvetje v viharju, Dom v tujini, Andrejka, Na obalah morja, Pastirica Urška, Most cež ocean, Blagovestnika Slovanov in Pesnik zelene pomladi. Več del je bilo ponatisnjenih v Sloveniji. Zadnjo knjigo je posvetila ljubljenu bratu Ladu Piščancu, duhovniku, žrtvi revolucije leta 1944 v Cerknem.

BORIS SANCIN

V Trstu je 12. oktobra umrl inž. Boris Sancin. V tem mestu se je rodil leta 1912, a že leta 1920 se je družina preselila v osrednjo Slovenijo, od koder se je inženir vrnil leta 1945. Zgodaj se je priključil liberalnemu taboru in bil dejaven prej pri Omladini Narodne odbra-

ne, potem pa pri časniku Naša misel. V Trstu se je pridružil Slovenski demokratski zvezi, bil med njenimi idejnimi voditelji in stalno pisal v Demokracijo. Iz politike se je umaknil po letu 1972, aktiven pa je bil še v Slovenski prosvetni matici in Slovenskem dobrodelnem društvu. Leta 1972 je imel v Dragi predavanje o pluralizmu. Sodeloval je pri Slovenskem primorskem biografskem leksikonu. Od leta 1951 do upokojitve je delal na tržaškem radiu in bil v letih 1960-73 šef slovenskega programskega odseka.

SLIKAR B. JAKAC

Nestor slovenskih slikarjev, 90-letni grafik Božidar Jakac je umrl 20. novembra. S cerkvenim pogrebom so ga pokopali v Novem mestu. V imenu nekdanjih študentov na likovni akademiji se je od njega poslovil Marijan Tršar, spreporil pa je tudi župan Šali.

Bili so vsi mladi in tudi rejeni, zdravi, saj niso pogrešali hrane, ker so delali pri kuhinji.

In prav tem ljudem, tem Ukrajincem, se moram zahvaliti, če še danes teptam to umazano zemljo. Čemu pa to?

Vsak dan sem šel mimo tega bloka in ker so me imeli za Italijana, sem jih nekajkrat prav pošteno dobil po rebrih. Ko pa so ugotovili, da sem Slovenec, jim je to zadostovalo, da sem dobil od njih vse, kar sem hotel.

Poklicali so me v blok in me predstavili šefu bloka, ki me je premeril od nog do glave in mi velel »rein«, to je »noter!«.

Ko sem vstopil v sobo, so me takoj povabili, naj sedem, ponudili so mi kruh, menažko, to je skodelico hrane, in celo prižgano cigareto, rekoč, naj kadim.

Ko se je pridružil še eden s pivom, si nisem želel prav ničesar več.

Vsak večer sem hodil k njim na obisk, še posebno ko so me naučili igrati »ajnc«.

Petkrat smo igrali za cigareto. Ko si izgubil, nisi smel več igrati, pač pa si iz svoje izgubljene cigarete lahko potegnil nekaj dimov.

Od tedaj, hvala Bogu, nisem bil več lačen.

Šef bloka je bil sicer Nemeč, toda kljub temu zelo dober, preprost, usmiljen in discipliniran človek.

Svojo strogost je dokazoval le zato, da bi dosegel pravico.

Pri njem si moral imeti vse gumbe prišite in če nisi bil tudi čist, nisi smel iz bloka. Bil je tako natančen, da je izhod lahko preprečil tudi zaradi najmanjšega prekrška.

18., 20. ter 22. bloka pa skoraj nisem poznal, ker sem jim le nekajkrat pripeljal drva s samokolnico v začetku svojega bivanja v taborišču.

Ljudje v teh blokkih so pripadali različnim narodnostim — bili so večinoma Poljaki, Čehi pa tudi Holanci in Francozi.

V 24. bloku so stanovali Jugoslovani, zato so ga imenovali »jugoslovanski blok«. Tu sem bil večkrat. Hodil sem na obisk k znanцу, ki mi je dajal prepečenca in vode, ko smo imeli 48-urni »štraf« brez hrane in vode.

(dalje prihodnjič)

POD ČRTO

VOLITVE V MILJAH

Izid jesenskih volitev v Miljah predstavlja važen mejnik v političnem življenju v naših krajih, saj se je prekinila več kot štiridesetletna hegemonija Liste Frausin oz. Komunistične partije Italije in njenih zaveznikov.

Važen dogodek predstavlja tudi nastop Slovenske skupnosti, ki je zbrala 170 glasov in s tem podvojila število slednjih: SSK je namreč nastopila samo na zadnjih upravnih volitvah in še takrat samo za rajonski sosvet Žavljje-Štramar. Lahko trdimo, da so bile te volitve zanj uspešne, čeprav ni izvolila nobenega svetovalca. S samostojnim nastopom slovenske stranke se je torej prekinila dolgoletna tradicija volilne povezave z Listo Frausin. Vzroke za prekinitev sodelovanja je treba najbrž iskati v nekorektnem obnašanju Liste Frausin in KPI do predstavnikov SSK.

Presenečenje predstavlja tudi dejstvo, da glavni slovenski kandidat na Listi Frausin Corrado Švab ni bil izvoljen. Obstaja sum, da Švab, ki je tudi predsednik Društva Slovencev miljske občine, ni bil izvoljen zato, ker ni ideološko »čist«. Sum se krepi, ko vidimo, da sta bili izvoljeni Slovenki, ki sta sicer tudi partijski aktivistki: to sta Slavica Barut in Damiana Colarich.

Lahko pričakujemo, da se bo z nastopom petstrankarske koalicije stanje miljskih Slovencev spremenilo v slabše. Kljub izjavam bivšega predsednika DSMO Kiljana Ferluge o obojestranski krivdi (namreč SSK in KPI) pa je slednja v glavnem na komunistični strani.

Marija Rus

Tri svečke

*Mimo toplih barv jesenskih
h grobu moja pot hiti,*

*h grobu pod zelenim gričem
kjer prižigam svečke tri.*

*V težkem dimu Buchenwalda
se očetu sled gubi,*

*v črni jami maščevanja
brat za spravo krvavi,*

*tukaj pa je mama našla
končni mir pred bombami.*

*Solza se bo utrnila,
padla na grobove tri,*

*ko se k zemlji bom sklonila
in prižgala svečke tri.*

Milena Merlak

Zapuščeno pokopališče

*Zgnilo in izgubilo
se bo rdečerumeno listje.
Nagrobni kamni se krušijo
z imeni in brez imen:
rodil se je, umrl —
odnekod odmeva nem.*

*Angel brez glave
s samotnimi perutnicami
ne more gledati
za frfotajočimi pticami.*

*Tu otrok kamnit,
tam nagrobnik razbit,
križ, križ in znova križ,
a ti živiš, še živiš.*

*Nekje blaženo združeni
ali za zmeraj izbrisani
tu razpadajo.*

*Skrivnost odhoda
jim pesem zvoni
pogreba davnega.*

*Tu so tiho vsi
porekla revnega in slavnega.*

*Živ spomin
na lastno smrt:
Kdaj in kje in kako,*

*kam in zakaj?
Zemlja še ni bila
niti nebesa niti raj.*

Prizadevanja za slovensko gimnazijo v preteklem stoletju

Maks Šah

Ob štiridesetletnici Slovenske klasične gimnazije v Trstu (1948-1988) sem za spominski zbornik Liber memorialis prispeval članek Anabaza naše klasične gimnazije. Pa so me nekateri ljubitelji slovenske šole pozneje spraševali, ali ni bilo pogojev že v prejšnjem stoletju ali pa vsaj v letih pred prvo svetovno vojno, da bi tudi Slovenci imeli v Trstu lastno slovensko gimnazijo? Mreža slovenskih osnovnih šol v tržaški okolici je bila kar zadovoljiva. Treba je bilo še prodreti v mesto samo, saj so tudi tu živeli Slovenci. Tu pa zadenemo na težave in so si morali Slovenci pomagati sami z ustanovitvijo Cirilmetodove šole. Ali naj se Slovenci zadovoljijo samo z osnovnimi šolami? Šola naj nudi mladini tudi višjo izobrazbo, strokovno naj jo usmerja, mladini naj posreduje kritično politično mišljenje in brusi svetovni nazor, obuja in krepi nacionalno zavest. Tega so se zavedali vsi prebujeni narodi. Zato so pri nas znali ceniti pomen šole tako Slovenci kakor Nemci, ki so hoteli vladati v tedanji celotni Avstriji, in Italijani, s katerimi nam je bilo na Primorskem, zlasti na Goriškem in v Istri, dano skupaj živeti. Vsem je postala šola mogočno sredstvo v nacionalnih bojih. Slovincem je šola pomenila močno oporo za ohranitev narodne samobitnosti, drugima dvema pa za osvajanje in potujčevanje. Avstrijske oblasti bi najraje obdržale vse šolstvo v svojih nemških rokah, niso pa mogle mimo ljudskih zahtev po uvedbi narodnega jezika v šole. Italijani so se krčevito držali svojih mestnih postojank in niso dopuščali vanje slovenskega vpliva in življa. To velja v našem konkretnem primeru za Gorico in Trst. Popolnih srednjih šol s slovenskim učnim jezikom pred nastopom našega stoletja sploh ni bilo. Kakšna je bila borba za slovenske paralelke na nemških gimnazijah, nam zgovorno potrjuje primer na gimnaziji v Celju. Ministrski predsednik grof Taaffe (1879-1893) si je s politiko pomirjenja hotel pridobiti Slovence v monarhiji in je Slovincem obljubil slovenske oddelke na nemških gimnazijah v Ljubljani, Kranju, Novem mestu in Gorici. Zaradi slovenskih paralelek na celjski gimnaziji pa je celo padla vlada cesarske Avstrije leta 1895.

Stanje srednjih šol na Primorskem

Na Primorskem Avstrija ni bila nikdar naklonjena samostojnim slovenskim srednjim šolam. Slovenci, ki so želeli študirati, so morali obiskovati nemške državne gimnazije v Trstu ali pa v Gorici. Tu so imeli na voljo nemške gimnazije, manj zavedni pa tudi italijanske občinske srednje šole. Slovensko gimnazijo je Avstrija dovolila v Gorici šele leta 1913, a vojna vihra jo je kmalu zadušila. Trijezično državno učiteljsiše (italijansko-nemško in slovensko) je bilo odprto leta 1875/76 v Koprju in slovenski del tega učiteljsiša so leta 1900 prenesli v Gorico, od tam pa po prvi vojni v Tolmin. V Idriji so leta 1901 ustanovili slovensko realko.

Javen protest na Dunaju

Istrski poslanec Vjekoslav Spinčič je 4. februarja 1893 govoril v državnem zboru na Dunaju o slovenskih in hrvatskih srednješolskih razmerah. Dejal je, da Slovenci in Hrvati v alpskih deželah in na Primorskem nimajo niti ene gimnazije ali realke, v kateri bi se vseskozi poučevalo v slovenskem ali hrvatskem jeziku. Nemci so se ob tem izgovarjali, da ni slovenskih in hrvatskih profesorjev, ne učnih knjig in da zaradi tega pri nas srednje šole v narodnem jeziku ne morejo obstajati. Istočasno pa so seveda slovenski profesorji službovali na Tirolskem in celo na Moravskem...

O šolah in laški gospodi...

Zanimiv je prispevek, ki ga je objavila 13. oktobra 1906 tržaška Edinost v svoji 282 številki pod naslovom »O šolah in laški gospodi«:

»Tudi srednjih šol potrebujemo! Prav tako, kakor je potrebna slovenska ljudska šola v mestu, tako in še bolj bi bile potrebne slovenske srednje šole v Trstu. To je živa potreba že za sedanje mladeniče, ki so dovršili že obstoječe slovenske ljudske šole. Ljudske šole v predmestju, po okolici in one pri Sv. Jakobu. Tembolj pa bo potrebno potem, ko enkrat dosežemo v mestu (če jo dosežemo) slovensko ljudsko šolo. Letos niso hoteli sprejeti naših otrok v nemško realko, da-si se jih je bilo mnogo oglasilo. Dotični faktorji so že znali stariše odsloviti z različnimi izgovori in pretvezami. Morda se je to storilo na kak poseben migljaj, kajti oni učenci pripravnice, ki so se bili oglasili za ustovp v gimnazijo, pozvani so bili k sprejemnemu izpitu že julija; tistim pa, ki bi bili radi šli na realko, reklo se je, da naj pridejo k izpitu pozneje, ob začetku šole. Prišli so, a sedaj se jim je reklo, da ni več prostora za njih, ker da je število že dopolnjeno. To se pravi iz nas norce briti. Ako je bilo res število za prvi razred dopolnjeno, naj bi se bila za druge odprla paralelka. Mari nismo tudi mi avstrijski državljani, ki pošteno plačujejo davke?

Do sedaj so naše otroke, došle iz pripravnic, vsaj jemali v nemške srednje šole, dasi z neštevilnimi ovirami; a sedaj nam zapirajo še te! Kam hočemo sedaj siromaki s svojimi otroci? Ali je to pravično? Ali je to plačilo za naš toliko izkazovani patriotizem?! Ob priliki našega shoda bilo bi postaviti resolucijo tudi o zahtevi slovenskih srednjih šol. Za sedaj naj se tirja vsaj niža gimnazija ali niža realka.

Zahteva se slovensko univerzo, prav, a od kodij naj pridejo dijaki na slovensko univerzo, če nimamo niti slov. srednjih šol?«

Čeprav so Slovincem vedno odrekli pravico do lastnih srednjih šol v Trstu, češ da Slovencev v Trstu sploh

ni, nam skromni statistični podatki iz italijanskih virov izpričujejo in dokazujejo drugačno stanje. Poglejmo si samo nekaj podatkov, ki izpričujejo, koliko je bilo slovenskih dijakov:

Angelo Vivante nam v svojem »Irredentismo adriatico«, Firenze 1912, prinaša za leto 1909 naslednje podatke:

Gimnazija v Trstu:	Italijanov:	Nemcev:	Slovencev:
	344		199
Gimnazija v Gorici:	349		342
Za leto 1910/11:	Italijanov:	Slovencev:	Nemcev:
Nemška realka v Trstu	201	90	181
Nemška gimnazija v Trstu	152	199	182

In Vivante pripominja: »Gli Sloveni non hanno scuole medie nazionali a Trieste, ma Italiani si.«

Mario Pasqualis pa nam v »Il comune di Trieste e l'istruzione primaria e popolare«, Trieste 1911, za leto 1909/10 podaja naslednje podatke:

	Italijanov:	Slovencev:	Nemcev:	Drugih
Višja gimnazija - Trst	142	197	181	19
Višja realka - Trst	209	92	170	5
Meščanska šola - Trst	171	123	136	4

Italijani so lahko poleg omenjenih nemških državnih šol obiskovali večinoma občinske italijanske srednje šole. Slovenci pa v Trstu nismo imeli ne državnih ne občinskih, niti zasebnih srednjih šol. Pa še en podatek, napisan v najnovejšem času: **Giovanni Lepore**: »Scuole e gruppi etnici a Trieste e nell'Istria«. Lepore nam za leto 1914 podaja naslednje podatke:

V letu 1914 je bilo na gimnaziji in realki v Trstu:

	Italijanov:	Slovencev:	Hrvatov:
	314	306	35

V Trstu ni bilo nikdar nobene javne slovenske srednje šole. Leta 1912 je bil ustanovljen zasebni slovenski dvoletni trgovski tečaj z 78 učenci in 13 učitelji. Družba sv. Cirila in Metoda je hotela odpreti triletni tečaj meščanske šole, a Ministrstvo za uk in bogočastje ji je 30. avgusta 1917 zavrnilo priznanje. To je bila prva in edina meščanska šola s slovenskim učnim jezikom v vsem Primorju. Ker Slovenci niso imeli lastnih srednjih šol, so morali slovenski dijaki obiskovati nemško gimnazijo in realko. (Giovanni Lepore: Scuole e gruppi etnici a Trieste e nell'Istria, Trst, 1957.)

Že v prejšnjem stoletju sicer zasledimo, da je bila slovenščina obvezna za slovenske dijake na nemški gimnaziji v Trstu, prav tako na nižji realki. Na moškem učiteljskišču v Trstu je bila slovenščina kot predmet v letih 1849-1853. Dvoletno trgovsko šolo v Trstu je Ministrstvo za šolstvo odobrilo leta 1910, a pravico javnosti je dobila le za eno leto 9. julija 1912, naslednje leto (2. maja 1913) za tri leta in leta 1918 za eno leto. Zaradi vojne je morala trgovska šola prekiniti z delom. Po vojni pa so z odpiranjem kakršnekoli slovenske srednje šole v Trstu odlašali v nedogled. Ukinili so in potujčili še ljudske šole, le Cirilmetodova je zdržala do 22. septembra leta 1930.

Gospodujoči razred je menil, da so Slovenci le kmetje in delavci in to naj ostanejo. Zanje je dovolj, da se nauče:

»... kako odpravljajo se ovcam garje
in kako prideluje se krompir najboljši...«

Slovenske šole v novem šolskem letu 1989/90

Še vedno zaskrbljajo vsakoletni vpisi v naše šole. Tistega zagona, ki smo ga bili vajeni prvo povojno desetletje, ni več. Takrat so samo osnovne šole same presegle višino tisoč učencev. Potem pa smo začeli nezadržno drseti navzdol. Za letošnje šolsko leto nam številke kažejo naslednje stanje:

OTROŠKI VRTCI NA TRŽAŠKEM

Kraj:	Vrsta vrtca:	Novi vpisi:	Skupaj:	Razlika:
Sv. Jakob	državni	3	20	— 3
Ulica Conti	občinski	8	18	+ 7
Ulica Ginnastica	občinski	6	22	— 2
Škedenj	državni	8	14	+ 5
Sv. Ana	državni	4	12	+ 1
Sv. Ivan	občinski	3	10	—
Lonjer	državni	10	15	+ 1
Greta	občinski	6	18	+ 1
Barkovlje	državni	8	13	+ 2
Opčine	državni	13	53	+ 1
Bazovica	državni	5	21	— 7
Gropada	državni	4	11	+ 1
Trebče	državni	4	8	—
Prosek	državni	14	39	+ 5
Sv. Križ	državni	6	14	+ 5
Repentabor	državni	3	10	— 4
Nabrežina	občinski	4	15	+ 1
Devin	občinski	3	10	—
Sesljan	občinski	—	—	—
Mavhinje	občinski	2	11	— 4
Šempolaj	občinski	4	9	— 1
Zgonik	občinski	3	20	— 1
Gabrovec	občinski	3	11	—
Dolina	državni	6	16	+ 2
Mačkolje	državni	4	7	+ 2
Domjo	državni	7	19	— 2
Ricanje	državni	6	13	+ 1
Boršt	državni	6	11	+ 1
Boljunec	državni	7	20	+ 1
Čampore-Žavljce	občinski	4	9	— 1
Skupaj		164	469	+ 12

OTROŠKI VRTCI NA GORIŠKEM

Kraj:	Vrsta vrtca:	Novi vpisi:	Skupaj:	Razlika:
Ulica M. Fabiani	državni	15	33	— 1
Ulica Brolo	državni	8	35	— 15
Štandrež	državni	11	26	+ 7
Podgora	državni	—	—	—
Pevma	državni	7	14	— 2
Krmin	državni	5	11	—
Doberdob	državni	8	32	+ 1
Sovodnje	državni	4	14	— 2
Rupa	državni	6	15	+ 1
Števerjan	občinski	3	12	— 1
Ronke	državni	4	13	—
Skupaj		71	205	— 12

lich → *Giachi, Giachelli, Di Giacomo*, prim. PIZZAGALLI 138, 232, 236); *Jeklič* (ZSSP Gorenjska); 1373 *Jaculinus* iz Tolmina (KOS I, 55), 1489 *Jacolin* (*Jacollin*), kmet v Vremah (KOS II, 225), *Jakolin* (ZSSP Šmarje, LJ, GO, Ilirska Bistrica), *Jakulin* (ZSSP Litija, LJ, MB, Primorska; TS), *Jaculin* (SPZM Sv. Lenart), obe slednji obliki na Tržaškem za fašizma → *Giacolin*, prim. PIZZAGALLI 138, 139, *laculin* (TS), *Jaklin* (ZSSP Štajerska, Idrija), *Jeklin* (ZSSP Tolmin; na Tržaškem → *Giacolin*, prim. PIZZAGALLI 139); *Jakulica* (ZSSP Ilirska Bistrica); tujege izvira sta obliki *Jakljevič* (ZSSP Metlika, prim. *Jakljevič*, Črnomelj, Metlika) in *Jaklovič* (ZSSP Dolnja Lendava, prim. *Jaklovič*, prav tam).

Na skrajnem Zahodu je doma priimek Jakoletič v zapisih *Jacolettig* (SPZM Krmin), na Tržaškem za fašizma *Jakolettig* → *Giacoletti*, prim. PIZZAGALLI 232; gre za hibridno imensko obliko, saj je ne najdemo v bogatem seznamu kličnih imen za *Jacun* v PIRONA 1530: prej kot *Jakolè (taka razlaga se mi zdi tvegana) sponiram osnovo *Jake/ol*, razširjeno s furlanskim *-et* (prim. v PIRONI 1530 *Jaconit*, *Jaconôt*) s slov. patronimičnim *-ič*. Morda kaže uvrstiti sem *Jekla* (ZSSP Gornji Grad) in *Jekler* (ZSSP Dravograd, Gorenjska).

Iz aferetičnega hipokoristika *Kom k imenski obliki *Jakom, prevzete od romanskih sosedov, lahko izvajamo še nekaj priimkovnih oblik, značilnih za naš Zahod: *Komac* (ZSSP vsa Slovenija; SPZM GO, prim. tu zgodovinske vi-re za Goriško), *Komic* (ZSSP GO, Gorenjska; SPZM GO, Števerjan), *Comiz* (SPZM GO), morda tudi *Komič* (ZSSP GO; hiperkorektura?).

Očitno furlanskega izvira je priimek *Komel* (SPZM GO), prim. ime naselja *Komelj*, nem. *Kömmel* pri Pliberku (ATLAS 35/B1), prim. še *Kömmelgupf*, slov. *Vrh*, ime bližnjega zaselka.

Ne upam si spravljati v zvezo z našim hagionimom priimkov *Komavec/Comavec*, *Komaver*, *Komavli*, ki so tudi značilni za Goriško.

V ZSSP najdemo nekaj izrazito italijanskih ali furlanskih priimkov: *Giacomelli* (Logatec), *Giacomini* (KR, Postojna, GO), celo *Giakomini* (GO), *Giacomuzzi* (MB); in nemškega (?) *Jakobs* (Gorenjska).

Med priimkovnimi oblikami, ki so videti danes povsem izginile, je PIZZAGALLI 242 ohranil spomin na *Kobliha* → *Colbicchi*: očitno imamo opraviti s slovenskim imenom na *-iha* iz svetniškega imena (prim. *Lovriha*, *Martiha*, *Pavliha*) in ga izvajamo iz aferetične osnove *Kob*, razširjene s for-mantom *-(e)/(j)*. Oblika je videti enkratna tudi po svoji struk-turi.

V Terski dolini obstaja poleg hišnega imena *Jacopig(h)*, omenjenega na str. 59, še drugo hišno ime, ki izhaja ver-jetno iz našega hagionima, a ga ne znam razlagati: 1772 *Jacoperig(h)*, *Jecoperig(h)* za družino Cher (Ker) v Bardu (ROTTOLO 8, 22, 32, LCI 105, 135), zapisan prvič z dolgo formulacijo (nomen) *Cher d(ett)to jecoperigh Barcareto*. Je morda hišno ime, izraženo s patronimikom, iz dvojnega imena Jakob Peter? Težko verjamem.

Pred peščico drugih priimkovnih oblik se ustavim in si jih ne upam vzeti v pošte, razen morda *Kobula* (ZSSP Štajerska), *Kop*, *Kopp* (ZSSP Štajerska, drugi tudi v LJ), *Kopel*, *Kopelj* (ZSSP Postojna). Pri teh obstaja nekaj možno-sti, da jih navežemo na že omenjene in s tem razlagamo iz našega hagionima.

* * *

V krajevnem imenoslovju beremo ime s svetniškim pridevkom Sv. *Jakob* pri gori na Tolminskem (ATLAS 100/A2), pri dvajsetih zaselkih po vsem slovenskem prostoru (ATLAS..., toda geografom ne verjamem nič več, Bog ve, ka-

ko se v resnici ti zaselki imenujejo!) in še pri tržaški mest-ni četrti, it. *San Giacomo*, ki je nastala v prejšnjem stoletju in je zato tako učeno ime pri nji razumljivo. Verjetnejša in starejša so kajpada imena z ljudskim svetniškim pridevkom: *Šentjakob*, ime naselja v Rožu, nem. *St. Jakob* (29/B2), dru-gega naselja pri Šentjerneju, ob njem še *Šentjakobsko polje* (172/B1-173/A1), z determinativom *Šentjakob ob Savi* ime danes že ljubljanskega mestnega predela (127/B1); z v to-ponomastiki redko hipokoristično imensko obliko *Šentjak* ime gore pri Ilirski Bistrici (198/A3) in s haplološko reduci-ranim pridevkom še ime naselja *Štjak* na meji med Kra-som in Vipavo (161/A2).

Brez svetniškega pridevka je bera bogata: začnimo z imeni naselij: *Jakob pri Šentjurju* (114/A2) je po svoje zam-nimivo ime, saj je Jakob uradno zgubil prilastek, ki se ga Jur ni še znebil, a pri toponomastiki in geografski pameti ne iščemo doslednosti. Iz hagionima na pisan način izve-dena imena naselij — kar po alfabetskem redu — so: *Jakičvevo* pri Velikih Laščah (166/B1); *Jaklin* pri Borovljah v Rožu (31/B3) po neizmernem čudežu enakoglasen tudi v nemški verziji; *Jakovce* v Vipavi (161/B3); *Jakovica* pri Lo-gatcu (164/A1); 1375 *Jacobicz*, prim. SVI I, 231); *Jakšiči* v Kostelu (219/A1, po KLS II, 223 ljudsko *Jašič* nas spravlja v zadrego); *Kapla ves*, nemško *Jakobsdorf* (prim. SVI I, 231, a kraj je neznan ATLASU in objavi KOROŠKA, Karta in ime-nik slovenskih in nemških krajevnih imen, Maribor 1972); kaj pa *Kapla vas* pri Komendi (107/A2), sicer ime zaselka, a kar se dá dražljiv?

Nadaljujem z oronimi: *Jaklovka* pri Palčju (182/A2); *Jek-ljevo sedlo* na Karavankah (55/A1). Kaj pa *Kobel* pri Lju-belju (57/B3)?

Na vrsti so hidronimi: *Jakobski potok* v Slovenskih Gor-icah (17/B3-43/A1; levi pritok Pesnice, SVI I, 231).

Številna in razvejena je skupina imen zaselkov: *Jaka* v Poljanski dolini (124/A1), *Jakc* pri Škofji Loki (104/A2), *Jakelc* pri Idriji (123/A3), *Jakelj* na Dolenjskem (148/B2), trije zaselki z imenom *Jakl* na Štajerskem (64/A1, 68/A2, 90/B2), *Jaklov Breg* v Prekmurju (7/B1), pet krajev z ime-nom *Jakob* na slovenskem Severu (36/B2, 39/A3, 56/A1, 64/A3, 89/B2), pri Cerknem in Idriji še dva z imenom *Jak-obč* (103/A2, 122/B1), *Jakon* pri KR (105/A1), *Jakopič* pri Ravnah (37/B2) in pri Dolskem (128/A2), *Jakopin* na Ko-banskem (12/B3), *Jakopinčič* pri Ilirski Bistrici (198/A2), *Jakopini* v Prekmurju (8/B2), *Jakoš* v Slovenskih Goricah (45/B3), *Jakov Dol* pri Trbovljah (110/A1), *Jakovc* v Žireh (124/B1), *Jakovini* pri Vinici (222/B1), *Jakš* pri Hotedršici in Pregarjah (143/B1, 197/A1), *Jakulini* na Krasu (160/B1), *Jakuš* v Vipavi (142/B3), vrsta v osebнем imenoslovju nez-nanih oblik *Jakušini* v Prekmurju (8/B1), *Jekelj* v sezna-mu, na karti *Jekel* na Koroškem (60/B1), *Jekl* v Koprivni (253), *Jekopec* pri Javorju (104/A3) in spet v osebнем ime-noslovju znana imena *Jokel* v Žireh (124/A3), *Jokelc* pri Cerknem (103/A2), *Jokl* pri Spodnji Kapli (15/A3), *Jòklbau-erwiese* pri Beljaku (27/A1), *Kobi* pri MB (41/A3) in menda še *Köbelberg* pri Gamlitzu na avstrijskem Štajerskem. Kaj pa *Djakopini* v Prekmurju (9/13)?

Bezljaj navaja še toponime *Jakobski dol* (KLDB 430), *Jakobdol*, *Jakovini* (SVI I, 231).

Na koncu še dve imenski obliki strokovnjakom v pre-tres: zaselek *Jakomir* pri Čeneboli (98/A2) in *Jakover* pri Slovenski Bistrici (67/B1): joj, kam bi del?

Jeremias

Rimska cerkev šteje med svetnike preroka Jeremijo, drugega med velikimi preroki Izraela, in ga praznuje 1. ma-ja. Cerkvenolatinsko ime se preko grškega *Ieremias* na-

vezuje na judovsko *Yermeyâhû*, *Yermeyâh*; to teoforično ime je sestavljeno z neizgovorljivim pravim imenom izraelskega Boga *Yahvé*, medtem ko je prvi del imena nejasen. Med vsemi razlagami je videti najverjetnejša ona, ki tolmači ime kot »Bog je vzdignil, Bog je rešil pred nesrečo«. Cerkev časti še 16. februarja sv. Jeremijo Egipčana, mučenca v Cezareji, 6. maja sv. Jeremijo, mučenca v Milanu, 7. junija in 15. septembra dva sv. Jeremija, mučenca v Córdoba, in 17. junija sv. Jeremijo, mučenca v Apoloniji (TAGLIAVINI II,145).

Ime so dajali prej protestantje kakor katoličani, zato ga najdemo v današnjih priimkovnih oblikah na protestantskem Vzhodu: *Jeremic* (ZSSP PT, MB) in *Jeremič* (ZSSP CE); priimek *Jeremejev* (ZSSP Postojna) je videti tujega izvira.

V krajevnem imenoslovju ni sledov za njim.

Joannes

Latinsko ime *Iohannes*, pozneje *Io(h)annis*, in grško *Iohannes* izhajata iz hebrejskega *Yôhânân*; to je pri Judih eno najbolj priljubljenih imen, sestavljeno je s skrajšano obliko *Yo-* iz *Yahvé* »Bog« in z glagolsko obliko *hânan* »se je usmilil«, je torej teoforično ime. Ime s pomenom »Bog se je usmilil« so dajali dolgo pričakovanemu otroku (TAGLIAVINI I,203).

Ime je postalo eno najbolj priljubljenih po vsem krščanskem svetu predvsem po zaslugi sv. Janeza Krstnika, ki ga Cerkev praznuje 24. februarja, 24. junija in 29. avgusta, ter sv. Janeza apostola in evangelista v Efezu, ki ga Cerkev praznuje 6. maja in 27. decembra. Ime si deli izredno dolga vrsta svetnikov, med katerimi naj tu omenim le sv. Janeza Zlatousta, škofa v Konstantinoplu (27. januarja in 14. septembra), ter sv. Janeza Nepomuka, praškega mučenca (16. maja).

Ime se je zgodaj udomačilo po vsem slovanskem svetu v obliki *Ivánŭ* in je v obliki *Ivan*, poleg latinske oblike, izpričano v najstarejših slovenskih virih: CASTELLO 1393 uporablja zgolj latinsko obliko *Iohannes* za številne Slovence v Kujiji, Samardenči, Žumaji, Teru, Zavarhu, Uzijuntu, Sedilah in Bardu; ČERNJEJSKI RKP. rabi le enkrat latinsko obliko v latinskem besedilu 1450 *Iohannes bobera de villa nova* (J. Bóbera iz Zavarha, c.3r.); KOS omenja od ok. 1200 vrsto ljudi z imenom *Johan(n)es* po vsem slovanskem Zahodu (I,II...); tržaški srednjeveški viri pišejo *Iohan(n)es*, *Iohan(n)is* za stotine ljudi, med njimi je tudi veliko Slovencev, označenih s tem imenom. Redkeje srečamo ustrezno latinsko žensko imensko obliko pri Slovenkah: 1405 gen. *Iohanne filie Crismani de la Valle* (CAP CERE III,c.34r.; Iva-na, hči Križmana iz Doline), gen. *Iohanne uxoris Crismani Sirian* (prav tam, c.29v.); zapis s krajšavo v ČERNJEJSKEM RKP. je tudi razumeti kot latinsko obliko: 14..? *Joâna quondam matei stasonic de pecol* (c.1r., I. rajnega Mateja Stazonič? iz Dobja), 1502? *Joâna gospodigna Mathia de Val de montana* (c.13r., I., žena Matije iz Konoliča).

Od splošne slovanske osnove podedovana oblika *Ivan* je bila razširjena (sprva verjetno) po vsem slovanskem prostoru in se je ohranila predvsem na obrobju: po KOŠTIÁLU, Slovenska osebna imena iz 12. stol., Veda 4, Gorica 1914, str. 325-326, se pojavlja ime *Ivan* med leti 1170 in 1190 in *villa Terzii*, zdaj Terzo; in *villa Musclí*, zdaj Muškli (toda kje, za božjo voljo?); in *Mala Sciupica*, zdaj Zompichia; to je dejansko rob med najbolj zahodno Slavijo in Furlanijo; KOS omenja od ok. 1200 desetine ljudi, katerih ime je zapisano *Iwan(n)*, *Iuvvan* ali *Ivvvan*, kmet v Osojanih

(II,300), 1373 *Juuan*, tudi v polatinjeni obliki s končnico *-us*: *Iuuanus* (I,56), *Yuan*, *Ywan* in še *Iban(n)* (prehod *v* → *b* je močno dokumentiran predvsem v XV. stoletju!), *Yban(n)*, *Gibann*. Tudi tržaški viri omenjajo od l. 1202 naprej desetine Ivanov v zapisu *Ivan*, *Yvan*, včasih z dodano latinsko končnico *-us*. K tem imenom je dodati žensko obliko 1367 *quondam Ivane uxorf[is] Toma molendinari* (CAP CERE I,c.48r.).

Iz latinske oblike *Iohannes*, *Johannis*, ki se je na območju romanske cerkve izgovarjala brez *h*, torej *Joânes, *Joânis, je po kontrakciji obeh vokalov lahko nastala nova, vsekakor poznejša slovenska oblika *Janes*, *Janis*: srečamo jo, vsaj tako zapisano, razmeroma zgodaj tudi na Zahodu: KOS pozna od ok. 1240 nekaj desetih *Jan(n)es* (I,II...), 1325 *Janes Odone de villa Gorizia* (KOS GOR 13), 1373 *Janis* (KOS I,63,83), 1384 *Janes Meulicza*, 1391 *Janes Beryecz* (KOS GOR 13), tržaški viri poznajo od 1310 *Ianis*, *Ianes*, *Janes*, z nekaj sicer redkejšimi zapisi se pa začenjajo stvari prepletati: 1352 *Janex de Vulçigrat* (BM), 1354 *Almericus condam Janexi cerdonis, Pantachosta filius condam Janexi brentari, per Janexum fabrum in contrata Riburgi* (BM), 1368 gen. *Janixi* (CAP CERE I,c.51v.), 1401 *Mathia quondam Janexi de...* (PARENTIN): zapis z *x* nas opozarja na verjetnost, da so ime izgovarjali *Janež* in to seveda lahko velja tudi za zapis s končnim *-s* (prim. ESSJ I,219, p.g. *Janež*): tako ne moremo biti gotovi, ali sta v poznem srednjem veku v Trstu konkurirali dve imenski obliki (*Janez* : *Janež*) ali je celo bila tu doma sama oblika *Janež*. Gotovi smo lahko le, da je tu daleč prevladovala oblika *Ivan*, ob nji je bila znana oblika *Janež*, ki so jo nosili prav tako domači ljudje kakor prišleki s Kranjske, tretja možna oblika je bila *Janez*, *Janiz* in spet prav tako za domačine kakor za kranjske zdomce. Zapisi z *i* v drugem zlogu nas opozarjajo, da so tržaški pisci slišali redukcijski vokal, in ta ugotovitev podpira mnenje, da imamo povsod brati *Janež*. Preden nadaljujem z imenskimi oblikami in z iz njih izvedenimi priimki, naj se ustavim ob krajevnih imenih: ljudje so namreč v poznem srednjem veku veliko potovali in nosili s seboj po slovanskem prostoru imenske oblike, ki so se tako prepletale, medtem ko nam krajevno imenoslovje izkazuje starejše stanje z imenskimi oblikami, kakršne so rabili ob prehodu med prvim in drugim tisočletjem. Da je stanje v rabi *Ivan*: *Jan(e)ž/Janez* razvidno, sem sestavil karto, v katero sem vnesel krajevna imena, kakršna beremo v ATLASU: odpovedal sem se tu imenom zaselkov, ki v glavnem ponavljajo imenske in priimkovne oblike, pač pa sem se ustavil ob imenih naselij, gora, voda, pokrajini in cerkva.

Na skrajnem Zahodu začenjamo z gorskimi imenom *Ivanac* (ATLAS 98/A2), a to ime je hiperkorigirano v učenih virih tega stoletja: živo ime se glasi *Joanác* in je očitna hibridna oblika. Pač pa imamo ob zahodni meji še vrsto imenskih oblik, ki izhajajo iz imena *Ivan*: znamenita notranja cerkev v Landarski jami je *Svet Ivan v Čelè* (ZUANELLA 1982/4; ATLAS Ø), iz jame teče potok *Štivanščak* (ZUANELLA 1982/4, 1983/1; ATLAS Ø; SVI Ø); pri Tarčmuni je še cerkva *Sv. Ivan* (ATLAS 99/A2); pri morju je naselje *Štíván* (ATLAS 158/B3), lat. 1308 *S. Iohannes in Tuba*, it. *S. Giovanni di Duino*; na Komenskem Krasu je naselje *Ivanji Grad* (ATLAS 159/B2, 1494 *Ybangrad*, KOS II,214); vzhodno tržaško predmestje je *Sv. Ívan*, gen. *Sv. Ivána*, it. *S. Giovanni* (ATLAS 178/A3, brez naglasov, seveda, ki jih dodajam po izgovarjavi *Svetoivánčanov*), v srednjeveških tržaških virih v latinskem zapisu 1310 *a Drusman sclavo de Sancto Iohanne* (CAP R, c.12r.), komaj proti koncu XVI. stoletja v tergestinščini 1595 *s(an)toZuane* (ZENATTO); pri

Babičih v Istri je cerkev *Sv. Ivan* (194/A3); morda lahko spravljamo v zvezo z našo imensko obliko tudi gorsko ime *Ivačevce* pri Dekanih (194/B3); v primorskem okolišju je nadalje še vodno ime *Ivanišca*, desni pritok Kanomljice-Idrjice (SVI I,227; ATLAS 0) in cerkev *Sv. Ivan* pri Šebreljah (122/A1). Imenu sledimo proti Vzhodu v gostem pasu na Notranjskem in Dolenjskem: pri Ilirski Bistrici je potok *Ivanšček* (198/B3); pri Prestranku sta gora *Ivanji vrh* in zaselek *Štivan* (181/B1); pri Rakeku so naselje *Ivanje selo*, ob njem greben *Ivanjska reber*, le kake 3 km proti Severu beremo pokrajinsko ime *Ivanjska kukava* (164/A in B1); drugo *Ivanje selo* je pri Brežicah (155/B2); južno od Iga beremo ponovno gorsko ime *Ivanji vrh* (147/A3); pri Stični je naselje *Ivančna gorica* (149/A2); pri Mirni peči je *Ivanja vas* (170/B1); pri Semiču v Beli krajini je gorsko ime *Ivanji vrh* (189/B2), ki smo ga srečali že dvakrat; pri Kostanjevici je naselje *Ivanjše* (173/A2); pri Krškem je naselje *Ivan Dol* (154/B2). Močna koncentracija krajevnih imen iz Ivana je spet na skrajnem Severovzhodu: v Slovenskih Goricah so tesno eno ob drugem naselja *Ivanjski Vrh*, *Gornji Ivanjci*, *Spodnji Ivanjci*, *Ivanjševci ob Ščavnici*, pri slednjem beremo še vodno ime *Ivanjševska slatina* (44/B1) in pokrajinsko ime *Ivanšica* (45/A1); pri Gornji Radgoni je naselje *Ivanjševski Vrh* (19/B3); severno od Ormoža je še naselje *Ivanjkovci* (72/A1, toda KLS IV 339 *Ivánkovci!*); druga gosta koncentracija je v Prekmurju, kjer je naselje *Ivanovci* ob *Ivanovskem potoku* (21/B1), naselje *Ivanci* (22/A3), naselje *Ivanjševci*, madžarsko *Janosfa* (9/A3), naselje *Vanča vas* (20/B2); ljudsko seveda *Vanča ves*, z etnikom *Ivánčani* ali *Ivánčarji*, KLS IV,324) in naselje *Váneča* (21/A1; etnik je *Vánečarje*, KLS IV,324). Gorsko ime *Vanežov rob* (53/B2) izpričuje morda skrajno postojanko imena *Ivan* na ziljskem

območju. Osamljeno je videti le vodno ime *Ivanski potok*, levi pritok Savinje pri Ljubnem (87/B1). Koroško-savinjski okolišju uporablja imensko obliko *Juvan*, ki se navezuje na Ivana: pri Ravnah je gorsko ime *Juvanov vrh*, ob njem zaselek *Juvan* (63/B2), pri Ljubnem je naselje *Juvanje* (1231 *Ivan!*, gl. SVI I,227; ATLAS 87/B1), pri Dravogradu je še zaselek *Juvan* (37/A1), v Logarski dolini *Juvanija* (60/A3) in v Savinjskih Alpah *Jovan* (62/A2).

S temi podatki lahko ugotovimo, da je bila imenska oblika *Ivan* nekoč razširjena po vsi Sloveniji z izjemo Koroške, Gorenjske in osrednještajerske nižine.

Konkurenčna imenska oblika je danes *Janez*: *KEBER* 213 jo privilegira pred *Ivanom*, čeprav je danes v Sloveniji veliko več *Ivanov* kot *Janezov*. Vendar daje krajevno imenoslovje prednost ljudski obliki *Jan(e)ž*: latinski končniški izglasni *s* se v slovenskih ustih vendar spreminja v *-š/-ž*, prim. imena *Primož* iz *Primus*, *Tomaž* iz *Thomas*, ipd. *Janez* predstavlja torej hiperkorigirano izgovarjavo, ki se je širila v krajevni in osebni onomastiki pod močnim vplivom cerkve, o tem se lahko takoj prepričamo z *ATLASOM*: v polju 38/A2 je označena cerkev z imenom *Sv. Janez* v neposredni bližini naselja *Šentjanž nad Dravčami*. Zato moramo vsako ime *Sv. Janez* jemati v poštev z rezervo, zakaj za njim se lahko skriva katerakoli druga živa imenska oblika in ne samo *Jan(e)ž*, v krajih z močno prevlado imenske oblike *Ivan* se za njim lahko skriva tudi ljudsko ime *Sv. Ivan* ali podobno. To ime, *Sv. Janez* namreč, prinaša *ATLAS* šestnajstkrat in še trikrat *Sv. Janez Krstnik* in to po vsi Sloveniji: ali se bo dalo kdaj ugotoviti nekdanje ljudsko ime za cerkve pri Štorjah, Prestranku, Črnem kalu in še drugje, kjer se sicer krajevna imena sklicujejo na Ivana? Teh cerkva oziroma zaselkov okoli njih ne bom tu posebej

navajal, vnesel sem jih na karto. Začnimo torej kar z imenom *Šentjanž*: lastno je osmim naseljem. Na Koroškem so *Šent Janž*, nemško *Sankt Johann im Saggautal* (15/A2), *Št. Janž*, nemško *St. Johann* pri Šentjakobu v Rožu (29/A2), *Št. Janž*, nemško *St. Johann im Rosental* (30/B3), *Šentjanž pri Dravogradu* (37/A2); v štajerskem okolišu so *Šentjanž nad Dravčami* (38/A2), *Šentjanž* pri Mozirju (88/A2), *Šentjanž nad Štorami* pri Celju (113/B2) s cerkvijo *Sv. Janeza Krstnika* (I), *Šentjanž* pri Radečah (132/A3). Osem naselij in niti enega zaselka s tem imenom? Pač eno: *Šentjanževc* pri Litiji (129/B3). S svetniškimi prilastkom berem le še ime pokrajine *Šentjanski log* pri Šmarjah pri Jelšah (115/A2). Brez svetniškega prilastka berem številna gorska imena: pri Selnici na levem bregu Drave je naselje *Janževa gora* pod istoimenskim vrhom, nedaleč je še *Janžev vrh* (40/B2), na Pohorju je naselje *Janževski Vrh* pri istoimenski gori (39/A2), pri Radencih je naselje *Janžev Vrh* (20/A3), pri Poljčanah pa enakoglasna gora (93/B2); vodno ime *Janišca*, levi pritok Pake v zgornjem toku (SVI I,233) pri Mislinji (ATLAS 0). Pri Ptujju sta naselji *Janežovski Vrh* in *Janežovci* (70/A1); v južni Sloveniji beremo le ime dveh naselij: *Janežovo Brdo* pri Premu (1498 *Jannesegkh*, KOS II,248; ATLAS 197/A1) in *Janeži* pri Sodražici (166/B3). Le v dveh imenih beremo sodobno različico *Janez*: *Janezov grič*, gora pri Idriji (123/B1) in vodno ime *Janezov graben* pri Zgornji Polskavi (67/B2). Preden sklenem poglavje o razširjenosti imena *Jan(e)ž*, moram še omeniti kraj, ki ga ne moremo najti v ATLASU. HÖFLER 54 piše: »Povezavi s Furlanijo pripišemo tudi vse pražupnije s patrocinijem sv. Janeza Krstnika, to pa je tudi ena sama, in sicer zopet v Ziljski dolini: Sv. Janz pod Dobračem, vas, ki jo je zasul potres leta 1348.« Höfler ugotavlja, da sega češčenje tega svetnika vsaj v 9. stoletje, in doda: »O tem, da je bil kult sv. Janeza Krstnika zelo močan med Longobardi v Furlaniji, pričata med drugim Janezova kapela v Čedadu iz 7. stoletja (San Giovanni in Xenodochio) in znameniti stari samostan v Štivanu v Tržaškem zalivu, pa tudi v longobardski čas segajoče svetišče v Landarski jami (Antro). »Ne razpolagam z zgodovinskimi zapisi krajevnega imena, ki ga Höfler zapiše *Sv. Janz* (in taka imenska oblika je gotovo vse prej kot zgodovinska!) in si nič ne upam sklepati v zvezi z njo.

Vsekakor je imenska oblika *Jan(e)ž* videti doma na Koroškem, na osrednjem Štajerskem in le izjemoma na Notranjskem in Dolenjskem s po enim zanesljivim imenom. Druge je današnja prisotnost imena *Sv. Janez (Krstnik)* videti izid cerkvene hiperkorekture. V luči doslejšnjih ugotovitev je Ramovševa izjava »... križanje in večkratno izposojanje iz različnih virov je pri imenih pogosto, prim. *Janež*, *Janž* proti *Janez*; *Juvan* proti *Ivan*.« (Kratka zgodovina slovenskega jezika, Ljubljana 1936, str. 43) skoraj pletorična, saj si vse imenske oblike, ki smo jih doslej opazovali, lahko razlagamo iz podedovane slovanske imenske oblike *Ivánŭ* ali iz prilagojene latinske oblike **Joán(n)es*, **Joán(n)is*, ki je v naše severne kraje in preko njih v redkih primerih v južne prodrla iz nemškega severa, kjer se je tudi v ljudski rabi najdelj ohranila.

Preseneča nas le odsotnost obeh osnovnih imenskih oblik na Gorenjskem. In zaenkrat puščam vprašanje vne-mar.

* * *

Po tem pomanjkljivem poizkusu, očrtati vplivna področja obeh osnovnih imenskih oblik na podlagi krajevnega imenoslovja, se je lotiti vseh klicnih, hipokorističnih in priimkovnih oblik iz našega hagonima. Začel bom, kljub pre-

vladujočemu kranjskocentričnemu privilegiranju oblike *Janez*, pri Ivanu.

V nespremenjeni obliki *Ivan* je to danes priimek v Sloveniji (ZSSP CE, Dravograd, NM; KOŠTIÁL 564 Koroška) in v zahodni Furlaniji (SPZM PN, Porcia, Sacile). S patronimičnim formantom *-ič* imamo 1523 *Iuuanusch*, kmet v Gornjem Cerovem (KOS II,166), 1498 *Matheus Ybanncz*, kmet v Selcu (KOS II,240) in priimek *Ivanič* (ZSSP Štajerska, Črnomelj, LJ, Ilirska Bistrica, Tolmin; KOŠTIÁL 564 Prekmurje, v zapisu *Ivanic* SPZM UD). Z manjšalnim/patronimičnim formantom *-(e)c*: ok. 1200 *Iwanez*, posestnik v kraju *Iuxta lacum* (KOS II,108), *Ivanec* (ZSSP Dolnja Lendava, LJ), *Ivanc* (ZSSP Logatec, Štajerska, LJ, NM, Kočevje, Primorska); iz njega izvedeni patronimik se glasi *Ivančič* (ZSSP vsa Slovenija; v zapisu *Ivancich* SPZM GO, UD, S. Michele al Tagliamento, PN; Devin-Nabrežina, Milje; v Tržiču za fašizma → *Giovannini*, prim. PIZZAGALLI 166; na Tržaškem → *Giovannini*, *De Giovanni*, *Giannini*, *Vanni*, *Iviani*, *Vanzini*, *Giovannelli*, prav tam 116,138,236; v pisni obliki *Ivancic* Milje, Zgonik; na Tržaškem → *Giovannini*, prav tam 138; v pisni obliki *Ivanzhizh* → *Giovannini*, prav tam).

S formantom *-č* in veznim vokalom: *Ivanč* (ZSSP PT, LJ), *Ivanač* (ZSSP Ilirska Bistrica) in nadaljnjo izpeljavo *Ivanček* (ZSSP Metlika), *Ivančevič* (ZSSP LJ, MB), morda *Ivančok* (ZSSP Litija). Z manjšalnim formantom *-ek*: *Ivaneč* (ZSSP Štajerska).

S pisanimi konstrukcijami in izpeljavami: *Ivanetič* (ZSSP Dolenjska, MB, Sežana), *Ivanež* (ZSSP NM, MB), *Ivanjko* (ZSSP KR, Šmarje), *Ivanjšek* (ZSSP Brežice), *Ivanjšič* (ZSSP Litija, MB), z narečno izreko *Ivajšič* (ZSSP Litija); *Ivankovič* (ZSSP Šmarje, LJ, MB); v zapisu *Ivancovich* na Tržaškem za fašizma → *Giovannini*, prim. PIZZAGALLI 138); morda *Ivanji* (ZSSP LJ), morda *Ivanov*, čeprav se v ta tip steka enakoglasni ruski priimek (ZSSP Logatec, LJ, Kočevje, Štajerska), *Ivanovič* (ZSSP Štajerska, Ilirska Bistrica, Tolmin; v zapisu *Ivanovic* ZSSP Sežana; na Tržaškem za fašizma *Ivanovick* → *Giovannini*, prim. PIZZAGALLI 138), *Ivanšček* (ZSSP Črnomelj), *Ivanšek* (ZSSP Črnomelj, Štajerska, Radovljica, LJ, Ilirska Bistrica), *Ivanšič* (ZSSP PT), *Ivanuš* (ZSSP Štajerska, NM, LJ), *Ivanuša* (ZSSP Štajerska, LJ), *Ivanoša* (KOŠTIÁL 564 Štajerska), *Ivanušič* (ZSSP Štajerska), *Ivanošič* (KOŠTIÁL 564 Štajerska). V ta del seznama spada morda tudi zapis ok. 1200 *Ivchagach*, posestnik pri Sv. Urhu v Branici (KOS II,110), ki ga ni moč zanesljivo brati.

Vzporedno s pravkar navedenimi imenskimi oblikami bo treba brati še one, ki izhajajo iz narečno obarvane osnove *Juvan*, *Jovan*, *Jeván* ter iz aferetične hipokoristične osnove *Van-*. Držal se bom istega vrstnega reda: ok. 1500 *Marin filius Jonna[ni] de Savogna* (t.j. Sovodnje v dolini Aborne, STAROGORSKI RKP.), 1656 *Jevan Drascina... contadini di Varca* (Ivan Dražina... kmetje na Barki; F.MAREN-ZI) in nespremenjeni priimek *Juvan* (ZSSP Gorenjska, Štajerska, LJ, Kočevje, Sežana; na Tržaškem → *Giovanni* in *Iuvan* → *Giovannini*, prim. PIZZAGALLI 139,235), *Jovan* (ZSSP Štajerska, LJ), *Jevan* (ZSSP Tolmin). S patronimičnim formantom *-ič*: *Jovič* (ZSSP LJ, GO), *Vanič* (ZSSP Krško, CE, Kočevje, MB), morda *Ivanich* na Tržaškem → *Degiovanni*, prim. PIZZAGALLI 234 s tiskovno napako *Degionavvi*. Z manjšalnim/patronimičnim formantom *-(e)c* in z nadaljnjim patronimičnim formantom: *Jovčič* (ZSSP MB), *Jovičič* (ZSSP Dravograd), *Juvanc* (ZSSP Štajerska, NM, LJ, Kočevje), *Juvanec* (ZSSP KR, Logatec, LJ, Kočevje, MB, PT), *Juvančič* (ZSSP Gorenjska, Štajerska, Logatec, LJ, Postojna, GO; na Tržaškem za fašizma *Iuvancich* →

Društvo slovenskih izobražencev v novi sezoni

Odvetnik Stanislav Klep v DSI.

Društvo slovenskih izobražencev je letošnjo zimsko sezono začelo pravzaprav že v Dragi. Tako se je tudi prvi večer v sezoni začel s predavanjem, ki je v Dragi odpadlo zaradi bolezni. Dr. Ferruccio Clavara je v ponedeljek, 2. oktobra, predaval na temo »Od mita združevanja k resnični enotnosti Slovencev«. Podal je misli, ki naj bi jih izrazil na okrogli mizi, katere se žal zaradi bolezni ni mogel udeležiti. Naslednji ponedeljek, 9. oktobra je dr. Drago Ocvirk predaval o socialni encikliki papeža Janeza Pavla II. »Sollicitudo rei socialis«. V ponedeljek, 16. oktobra, je v Peterlinovi

novi dvorani govoril odvetnik iz Kranja Stanislav Klep, pobudnik spravnihih manifestacij na Žalah, o pomenu sprave v sedanji slovenski stvarnosti. 23. oktobra je bila v društvu javna razprava o škofijskem zborovanju »Nova evangelizacija Treh Benečij«. Zadnji ponedeljek v oktobru je bil gost večera v DSI šavrinski pesnik Alojz Kocjančič, katerega je predstavila prof. Marija Češčut, nekaj njegovih uglasbenih pesmi pa je izvajal zbor od Sv. Antona v Trstu. Društveni večeri v Peterlinovi dvorani so redno vsak ponedeljek ob 20.30.

DR. KONCILIJA V VELIKI BRITANIJI

Na Slovenskem dnevu v Bedfordu v Angliji je 28. maja predaval dr. Rudi Koncilija iz Ljubljane. Nadškofijski referent za versko izobraževanje odraslih je razmišljal na temo Kaj grozi uničiti in kaj lahko reši slovenski narod. Govor so v Londonu natisnili na osmih straneh priročne brošure, za kar je poskrbela slovenska tiskarna Pika Print.

A. PREGARC V MAKEDONŠČINI

Pri založbi Mislja v Skopju je izšla antologija sto pesmi tržaškega ustvarjalca Aleksija Pregarca. Izbor, prevod in predstavitev je oskrbel Tome Arsovski.

Pogled v Peterlinovo dvorano na večeru, posvečenem šavrinskemu pesniku Alojzi Kocjančiču.

UMRL DR. STANKO ŽAKELJ

Po dolgi bolezni je 13. julija umrl v Ljubljani nekdanji dolgoletni vizitator slovenskih lazaristov, verski publicist in prevajalec dr. Stanko Žakelj. Rodil se je leta 1912 pri Žireh, z 18. letom je stopil med lazariste, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1936. Po vojni je bil pet let v zaporu, o čemer je pred meseci nekaj povedal v intervjuju za tednik Mladina. Ogromno delo je opravil tudi kot vicepostulator za beatifikacijo škofa J. Gnidovca.

SREČANJE TREH DEŽEL

Letošnje »srečanje treh dežel« je bilo 19. avgusta na Brezjah. Vodil ga je ljubljanski nadškof Šuštar. Geslo je bilo: Mir v pravičnosti. Srečanja, ki je potekalo v slovenščini, nemščini, italijanščini, furlanščini in beneškem narečju ter latinščini, se je udeležilo 4.000 vernikov, predvsem iz ljubljanske, celovške in videmske nadškofije, 100 duhovnikov in 7 škofov.

MED BOGOM IN CESARJEM

To je naslov nove knjige filozofa in teologa dr. Antona Stresa, ki je tudi predsednik komisije Pravičnost in mir pri Slovenski pokrajinski škofovski konferenci. V njej obravnava osnove človekovih pravic in katoliškega družbenega nauka.

70-LETNIK KILJAN FERLUGA

18. septembra je praznoval 70-letnico znani miljski javni in politični delavec Kiljan Ferluga. Ob učiteljskem poklicu je bil od 1953 do danes občinski svetovalec Liste Frausin, od 1975 pa je predsednik takrat ustanovljenega Društva Slovencev miljske občine.

OD PORTOROŽA DO DEVINA

V Kulturnem domu v Trstu je bila 26. novembra revija Zveze cerkvenih pevskih zborov. Nastopilo jih je 15. Govoril je predsednik dr. Zorko Harej, ki je tudi predstavil novo pesmarico, ki jo je izdala ZCPZ in ki nosi naslov Od Portoroža do Devina. V njej so pesmi domačih skladateljev, ki so se prvič izvajale ravno na revijah ZCPZ.

CECILIJANKA

31. revija zborov Zveze slovenske katoliške prosvete v Gorici Cecilijanka je 18. in 19. novembra priklicala v goriški Avditorij 21 zborov in veliko občinstva.

ŠOLA V CELOVCU

Koroški Slovenci so imeli 2. oktobra velik praznik v Celovcu. V prisotnosti zvezne ministrice za šolstvo Hawlickove, škofa Kapellarija, predstavnikov deželnih in občinskih oblasti ter slovenskih javnih delavcev, staršev in otrok so odprli zasebno dvojezično katoliško ljudsko šolo Mohorjeve družbe. Ker so oblasti do danes stalno zavračale zahtevo po javni dvojezični osnovni šoli v Celovcu, so se Slovenci odločili za samopomoč. Pomembno je bilo tudi pridobivanje cerkvenih oblasti, saj ima konfesionalna šola po konkordatu od javnih oblasti plačane učitelje. Vpis je bil nad pričakovanjem, tako da so odprli naenkrat že prve tri razrede: v prvem je 22, v drugem 10, v tretjem pa 9 otrok. Na voljo je tudi »zavetišče« za pošolski pouk.

V zavodu šolskih sester v Št. Petru pri Št. Jakobu v Rožu pa so v tem šolskem letu uvedli 5-letno višjo šolo za gospodinjске poklice z maturo, še naprej pa imajo tudi enoletno in triletno šolo.

750 LET MINORITOV V SLOVENIJI

Sredi septembra so slovenski minoriti praznovali 750-letnico samostana sv. Petra in Pavla na Ptuj. Izdali so zbornik Mir in dobro, postavili razstavo cerkvenega zlatarstva Ptuja in Ormoža ter zgodovinskih dokumentov ter priredili verske in kulturne slovesnosti.

DOSTOJEVSKI V LJUBLJANI

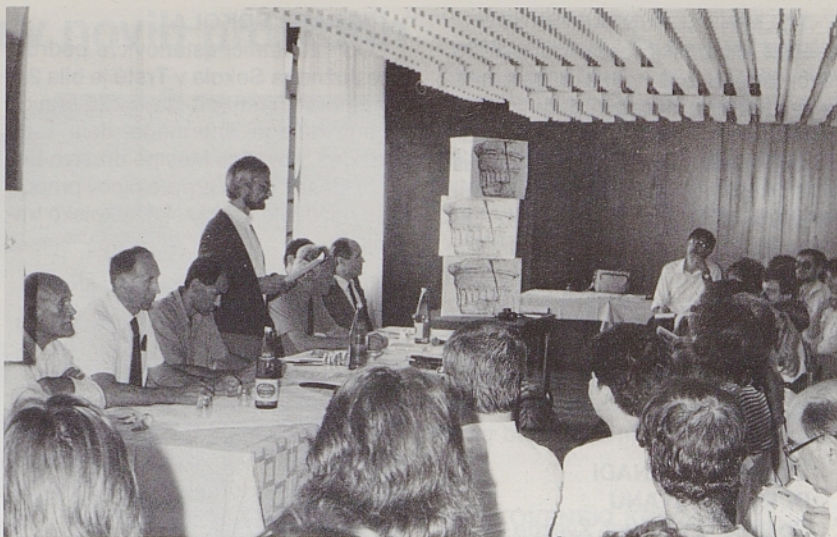
7. mednarodni simpozij o ruskem pisatelju Dostojevskem je bil julija na ljubljanski univerzi. Obsegal je tudi ekumensko bogoslužje, ki ga je vodil metropolit dr. Šuštar, na znanstvenem zasedanju pa sta bili tudi predavanji dveh slovenskih teologov, prof. Stanka Janežiča in prof. Antona Štruklja.

SLOMŠKOVO TRILETJE

V spomin na 130-letnico prenosa sedeža lavantinske škofije iz Št. Andraža v Maribor je bilo 24. septembra veliko praznovanje v Mariboru, ki mu bodo sledile še številne pobude »Slomškova triletja«.

UMRL PROF. CIGOJ

V Ljubljani je umrl slovenski akademik, profesor civilnega prava na ljubljanski univerzi in nekdanji dekan pravne fakultete prof. dr. Stojan Cigoj. Objavil je vrsto uglednih strokovnih del.

Mladinski festival: okrogla miza o slovenski suverenosti in državnosti.

MLADINSKI KULTURNI FESTIVAL

Od 21. do 24. septembra je bil na Koroškem širokopotezno in vseslovensko zasnovan Mladinski kulturni festival. Pobudo zanj je dala iniciativna skupina Slovenščina, moj jezik, ki je izdala tudi drugo številko svoje revije Klešče.

DOBER DAN, KOROŠKA!

S prvim januarjem 1990 bodo nedeljske televizijske oddaje v slovenščini studia Celovec podaljšali od 20 na 30 minut. Sprejem pri gledalcih je zelo dober.

LAŠTRA

Letošnjo nagrado Laštra Landarske banke so 3. julija podelili v Špetru dveh pisecema. To sta Luciano Chiabudini, ki kot »Ponediščak« dolgo piše v Dom, in prof. Pavel Petricig, ki je izdal knjigo o beneškem partizanstvu Per un pugno di terra slava.

UMRL DR. S. SPACAL

23. septembra je umrl v Trstu psihoanalitik dr. Savo Spacal. Imel je 46 let. Študiral je v Trstu, Ljubljani in New Yorku. Po svojem delu in objavah je sodil med najvidnejše predstavnike stroke v Italiji.

SKUPINA 85

Skupina 85 iz Trsta je v sodelovanju z zavodom za permanentno izobraževanje šolnikov IRRSAE izdala v italijanščini brošuro s predavanji tečaja o prisotnosti Slovencev v Trstu in o prispevku slovenske kulture.

40 LET SDD

V Ljubljani je bila 20. septembra proslava 40-letnice Slovenskega duhovniškega društva, nekdanjega Cirilmetodijskega društva katoliških duhovnikov LRS. Slavnostni govornik je bil Tone Bohinc, pozdrave pa so prinesli tudi politiki. Danes šteje društvo 334 članov, od tega tri četrt iz mariborske škofije.

SPOMENIK B. MAGAJNI

Pred osnovno šolo in Divači so 29. septembra odkrili doprsni kip zdravniku in pisatelju dr. Bogomiru Magajni ob 85-letnici rojstva. Kip je izdelal Bojan Štokelj. Slavnostni govornik je bil predsednik Društva slovenskih pisateljev Rudi Šeligo.

OBIRSKO SREČANJE

Deseto obirsko srečanje pisateljev narodnih skupnosti je bilo septembra posvečeno otroški in mladinski književnosti. Udeleženci so bili s Koroške, z Gradiščanske, iz Lužiške Srbije, Benečije in Porabja. Analizo zadevne koroške literature je prispevala Saša Vegri.

SIMPOZIJ O MAHNIČU

Tradicionalni septembrski strokovni simpozij v Sloveniku v Rimu je bil tokrat posvečen življenju, delu in pomenu škofa dr. Antona Mahniča. O njem so predavali slovenski in hrvaški raziskovalci. Poudarjena je bila zahteva, naj se presoja kot celovita osebnost. Tržaški škof Bellomi pa je v svojem pismenem pozdravu predlagal, naj se mu odkrije spominska plošča na rojstni hiši v Kobdilju.

TOLMINSKI PUNTARJI

Svet slovenskih organizacij je 23. novembra priredil v goriškem gledališču Verdi krstno izvedbo opere tržaškega skladatelja Ubalda Vrabca Tolminski puntarji. V koncertni izvedbi so jo poudarili moški pevski zbor Consortium musicum, simfonični orkester iz Ljubljane in solisti pod vodstvom dr. Mirka Cudermana. Libreto je po Pregljevih Tolmincih napisal prof. Janez Dolenc iz Tolmina, skladatelj pa je opero začel pisati leta 1981. Že 18. novembra so v Auditoriju v Gorici odprli razstavo o tolminskem puntu.

ZVEZDE V KANADI IN PRI SV. IVANU

Openski ansambel Zvezde je bil septembra na tritedenski turneji med Slovenci v Kanadi. Od ustanovitve leta 1976 ga vodi Franc Pohajač, SDB. O gostovanju so s sliko, besedo in glasbo že poročali številnemu občinstvu v Marijinem domu pri Sv. Ivanu 19. novembra. Povsem prenovljeni Dom so slovesno odprli 8. oktobra.

VIRGIL ŠČEK

Ob stoletnici rojstva duhovnika in politika Virgila Ščeka je koprski škof Pirih 22. oktobra odkril spominsko ploščo na cerkvi v Avberju in v njej maševal. Nato je bil na prostem kulturni spored, med katerim je govoril Ciril Zlobec.

120 LET SOKOLA

Ob 120-letnici ustanovitve podružnice Južnega Sokola v Trstu je bila 24. novembra v Trstu proslava 120-letnice organiziranega športnega dela med tržaškimi Slovenci. Mestno društvo Bor je kot idealni dedič prevzelo nov prapor, ki se navezuje na tržaško sokolsko tradicijo.

KIP E. RUSJANU

V Ljubljani so za Bežigradom 24. novembra odkrili kip pionirju slovenskega letalstva, Goričanu Edvardu Rusjanu, ki se je ponesrečil med poletom leta 1911 v Beogradu. Na slovesnosti je zapel Slovenski oktet, ki se je pred kratkim vrnil s turneje v ZDA.

450 LET SV. GORE

Ob 450-letnici božje poti na Sv. Gori se je 8. oktobra zbralo v Marijini baziliki 5.000 vernikov. Somaševanje je vodil pronuncij Montalvo, govorili pa so metropolit Šuštar, koprski škof Pirih in celovski škof Kapellari. Prisotnih je bilo namreč tudi 500 koroških romarjev.

Na predvečer je bil koncert pod vodstvom Jožeta Trošta. 27. oktobra pa je bil tam tudi interdisciplinarni posvet o Sv. Gori, ki ga je vodil zgodovinar dr. Branko Marušič.

PLOŠČA ZA BALANTIČA

Na predlog F. Pibernika je Društvo slovenskih pisateljev predlagalo, naj bi Francetu Balantiču, a pozneje tudi drugim »odpisanim« ustvarjalcem, odkrili spominsko ploščo.

RAZSTAVI V LJUBLJANI

V Narodnem muzeju v Ljubljani so 11. oktobra odprli razstavo Slovenci v letu 1789. V Narodni galeriji pa so dva dni kasneje odprli razstavo Janez Vajkard Valvasor Slovincem in Evropi, in sicer ob 300-letnici izida Slave vojvodine Kranjske.

KOČEVARJI

Na Trati v Kočevju je bil 29. oktobra pri cerkvi Corpus Christi zbor Kočevarjev. Zbralo se je veliko pripadnikov nemško govoreče skupnosti, ki se je po zasedbi Slovenije izselila na nemško zasedbeno področje na podlagi Hitler-Mussolinijevega sporazuma o opcijah, po vojni pa se ni mogla več vrniti v domače kraje. V prisotnosti kočevskega župana, zdomskih Kočevarjev in domačih Kočevcev je ljubljanski nadškof dr. A. Šuštar blagoslovil ploščo v nemščini in slovenščini, ki spominja na omejeno skupnost.

SOSVET

Avstrijski kancler Vranitzky je 4. septembra umestil na Dunaju narodnostni sosvet za slovensko manjšino. Ustanovo predvideva »sedmojuljska zakonodaja« in so jo v tem okviru Slovenci odklanjali, dokler ni prišlo do sporazuma z oblastmi o nekaterih konkretnih točkah (podpora za kulturo, odprtje trgovske akademije, podpora vrtcem, slovenska TV) v okviru »novega dialoga«. V 16-članskem sosvetu so štirje zastopniki Narodnega sveta koroških Slovencev (predsednika dr. Grilca so izvolili za predsednika sosveta), štirje zastopniki Zveze slovenskih organizacij, en predstavnik Cerkve, trije predstavniki socialistične, dva predstavnika ljudske in dva predstavnika svobodnjaške stranke. V bistvu vsi govorijo slovensko.

UMRL DUHOVNIK IN PESNIK VILI STEGU

Na Premu so 28. septembra pokopali izseljeniškega duhovnika in pesnika Vilija Steguja. Umril je med obiskom doma. Rojen je bil na Premu leta 1943, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1969. Od leta 1975 je služboval v Ingolstadt na Bavarskem. Bil je med ustanovitelji revije 2000, pisal pa je tudi v Mladiko. Prevedel je izbor del Simone Weil.

ARH. SULČIČ

V Galeriji Tržaške knjigarne so 21. septembra odprli razstavo slik, risb in dokumentov kriškega arhitekta in pesnika Viktorja Sulčiča, ki je živel in delal v Argentini.

UMRL PROF. JOŽE GREGORIČ

V Stični je 5. septembra med maševanjem umrl prof. Jože Gregorič. Rodil se je leta 1908 v župniji Fara ob Kolpi, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1932. Kot načrtovani profesor za škofijsko gimnazijo je študiral slavistiko v Zagrebu. Napisal je ogromno člankov in ocen ter veliko prevajal.

DR. ŠUŠTAR V MIDLANDU

Slovenski metropolit dr. A. Šuštar se je 10. septembra udeležil tradicionalnega romanja kanadskih Slovencev v Midland, kjer ob kanadskih mučencih posvečajo spomin slovenskim žrtvam vojne in revolucije, ki jim je bil pred leti postavljen Slovenski spominski križ. Pred njim so imeli nagovore Ludvik Jamnik, nadškot Šuštar in Stane Pleško. Sledil je križev pot na prostem, nato metropolitova zadužnica.

Openska hranilnica v novih prostorih

Openska hranilnica in posojilnica je 29. oktobra slovesno odprla novi sedež na Opčinah. Palačo je načrtoval arh. Marino Kokorovec iz Trsta. Ob tej pri-

PREMIERA SSG

Slovensko stalno gledališče v Trstu je sezono 1989-90 začelo 13. oktobra s premiero Schillerjevega dela Spletke in ljubezen v režiji Staneta Šedlbauerja. Sledilo je gostovanje Mestnega gledališča ljubljanskega s Claudelovim Marijinim oznanjenjem v režiji Dušana Mlakarja.

SDZ V LONDONU

Desetih Demokratskih srečanj v Londonu so se oktobra prvič udeležili tudi predstavniki opozicije iz Jugoslavije. Iz Slovenije sta prišla predstavnik slovenske demokratične zveze Janez Janša in Katja Boh. Srečanju so posvetila veliko pozornost sredstva množičnega obveščanja, a tudi nekateri vplivni angleški parlamentarci.

30 LET ZSKP

Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici je svojo 30-letnico proslavila z vrsto zelo uspešnih prireditev in z izdajo spominskega zbornika. 14. oktobra so prejeli odličja zaslužni člani. Natisnjena je bila zbirka skladb ustanovitelja prof. Mirka Fileja. 29. oktobra je bila premiera operete R. Gobca Planinska roža v obnovljenem Katoliškem domu. Delo, ki je angažiralo veliko število prosvetnih delavcev in umetnikov, je dirigiral Hilarij Lavrenčič, režiral pa Aleksij Pregarc.

ložnosti je izšla tudi skoraj 250 strani obsežna knjiga. Openska hranilnica je druga najmočnejša kmečka hranilnica v deželi.

PILON NA DUNAJU

V zgornjem Belvedereju na Dunaju so 17. oktobra odprli razstavo del slikarja Vena Piona, ki sta jih posodili Moderna galerija iz Ljubljane in Pilonova galerija iz Ajdovščine.

OBČINSKI ODBORNIKI

Klub slovenskih občinskih odbornikov je izvolil za novega predsednika mag. Petra Walderhauserja iz Borovelj. Klub bo odslej v Koordinacijskem odboru koroških Slovencev poleg krovnih organizacij NSKS in ZSO. Na izrednem občnem zboru 20. novembra je bila izražena tudi želja po združitvi med Klubom in Koroško enotno listo.

ŠOLSKI VPISI NA KOROŠKEM

V tem šolskem letu obiskuje pouk slovenščine na Koroškem skupno 2.243 šolarjev in dijakov (lani 2.178). V ljudskih šolah se je prijavilo k dvojezičnemu pouku 1.178 šolarjev (lani 1.160) v 63 šolah dvojezičnega ozemlja, kjer je vseh šol 82. V zasebni ljudski šoli Mohorjeve v Celovcu je 41 šolarjev. Na glavnih šolah obiskuje slovenščino 275 šolarjev (lani 280), na slovenski gimnaziji je 449 dijakov (lani 435), na raznih srednjih šolah obiskuje prostovoljni pouk slovenščine 241 dijakov (lani 234), v strokovni šoli v Šentpetru je 59 dijakov (lani 69).

SOSVET

Na drugi seji Sosveta za koroške Slovence na Dunaju so soglasno predlagali, naj bi s šolskim letom 1990/91 začeli v Celovcu s slovensko trgovsko akademijo. Razdelili so tudi državne prispevke za slovensko kulturo. Skupno je vlada v ta namen namenila letos Slovincem 12 milijonov šilingov.

MARIJ KOGOJ

Tržaški skladatelj Marij Kogoj je dobil v obnovljeni gotski hiši v Kanalu stalno zbirko v spominski sobi. Pokrajinski muzej v Novi Gorici je izdal informativno brošuro o njegovem življenju in delu.

SLOVENSKI KRŠČANSKI DEMOKRATI

Slovensko krščansko socialno gibanje se je septembra preimenovalo v Slovenske krščanske demokrate. 7. novembra je bil ustanovni zbor Mladih krščanskih demokratov.

KNJIGE SM

Slovenska matica je izdala več zanimivih knjig, med katerimi so zbornik Vloga Cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja (v sodelovanju s tremi Mohorjevimi družbami; objava gradiva s simpozija lanskega marca), posmrtna izdaja študije Dušana Pirjevca Estetska misel Franceta Vebra in prevod družbeno zgodovinskega dela ameriškega profesorja Jamesa Davisa Vzpon z dna, ki govori o družini Žužek iz Slivnega.

DR. TRSTENJAK NAGRAJEN

Društvo psihologov Slovenije je na svojem 19. posvetovanju v Radencih podelilo Rostoharjevo priznanje za razvoj psihologije v Sloveniji in za obsežno znanstveno ter publicistično delo akademiku dr. Antonu Trstenjaku.

26. OKTOBER

Na 35. obletnico uveljavitve Londonskega memoranduma, po katerem se je Italija vrnila v Trst, je Slovenska kulturno gospodarska zveza priredila 26. oktobra tiskovno konferenco o Slovincih v Italiji v Bruslju. Obiskala je tudi veleposlaništva štirih držav podpisnic.

Prof. Samo Pahor je na obletnico priredil manifestacijo zaradi neizvanja določil o manjšinski zaščiti.

Slovenska skupnost je poslala ministrskemu predsedniku Andreottiju posebno spomenico o slovenskih zahtevah.

25 LET SLOMŠKOVEGA DOMA

Slomškov dom v Bazovici je z več prireditvami delovno obhajal svojo 25-letnico. 15. oktobra je bila slovesnost s kulturnim programom in govorom prof. Maksa Šaha. Številni gostje so izrekli čestitke Slomškovega domu in njegovemu pobudniku, domačemu župniku g. Marianu Živcu.

KENOTAF DAHAVCEM

Zveza komunistov Slovenije je 30. oktobra na hitro postavila »kenotaf« žrtvam dahavskih procesov za Žalah v Ljubljani. V javnosti so se pojavili številni kritični glasovi, tudi zato, ker oblasti še vedno molčijo o kraju pokopa teh povojnih žrtev revolucije.

BANKA V NABREŽINI

Ob stoletnici bančništva v Nabrežini je Kmečka in obrtna hranilnica in posojilnica izdala zgodovinsko knjigo Marka Waltritscha in pod šotorom priredila veliko proslavo.

BARITONIST MARKO FINK

Med številnimi argentinskimi Slovinci, ki se uveljavljajo na glasbenem področju, je mladi baritonist Marko Fink iz Buenos Airesa, ki je v preteklih mesecih večkrat gostoval tudi v Evropi, januarja pa bo sodeloval pri snemanju Händlovega Mesije v Parizu.

VETRINJ PRED SODIŠČEM

2. oktobra se je začela v Londonu pred vrhovnim sodiščem dolgo pričakovana sodna obravnava, ki zadeva angleško vračanje Slovencev in Srbov iz Vetrinja v Jugoslavijo ter vračanje Kozakov v Sovjetsko zvezo. Pred sodiščem sta se znašla grof Tolstoj in Watts. Sedanj Lord Aldington ju je obtožil žaljenja časti, ker je zlasti Tolstoj v svojih knjigah pokazal nanj (nekdanjega brigadnega generala Tobyja Lova), na generalporočnika Keightleya in ministra Macmillana kot na glavne krivce tega vojnega zločina.

Zadnja vest: Lord Aldington je tožbo zmagal, vendar pa so bili vračanje in pokoli razgaljeni pred svetovno javnostjo.

LIPA SPRAVE

Neznanci so sicer polomili »lipo sprave« na Žalah v Ljubljani, vendar je bila okoli nanovo posajene lipe 1. novembra dobro obiskana svečanost v spomin »žrtvam boljše vizma in naših zmot«, ki ležijo v nezaznamovanih grobovih. Udeleženci so prinesli tja tudi prgišča zemlje z nekaterih povojnih morišč.

Primorski dnevi na Koroškem

Literati iz Brega v Tinjah: (od leve) Irena Žerjal, Boris Pangerc, Aleksij Pregarc in Marij Čuk.

Na Koroškem so se od 7. do 15. oktobra odvijali četrti Primorski dnevi slovenske kulture, ki jih prirejajo izmenično na Koroškem in na Primorskem Zveza slov. katoliške prosvete v Gorici, Slovenska prosveta iz Trsta in Krščanska kulturna zveza v Celovcu. Letos so na Koroškem gostovale naslednje skupine: glasbeni center Emil Komel, mešani pevski zbor in deklški zbor Alenka iz Števerjana, Radijski oder in gledališki krožek SKK s predstavo Bodi svetloba in gledališka skupina Štandrež. Poleg tega je bila v domu prosvete v Tinjah razstava Zore Koren Škerk z literarnim in glasbenim nastopom besednih ustvarjalcev iz Brega (Igor Kuret, Boris Pangerc, Marij Čuk, Irena Žerjal in Aleksij Pregarc). V Modestovem domu v Celovcu je bila v okviru primorskega tedna tudi okrogla miza o vlogi manjšin v prostoru Alpe-Jadran, prof. Marko Pozzetto pa je z diapozitivi prikazal delo arhitekta Maksa Fabianija. Kulturne izmenjave med Korošci in Primorci so tako vsako leto živahnejše in tudi človeški stiki so vedno tesnejši.

UMRL DR. DANILO BREZIGAR

V Nabrežini, kjer je živel po vojni in kjer je do upokojitve opravljal svoj zobozdravniški poklic, je 2. novembra umrl oče deželnega svetovalca Slovenske skupnosti dr. Danilo Brezigar. Rodil se je v Doberdobi, vendar je med vojnami družina živela v Ljubljani. Rajnik je bil med drugim leta 1922 med dijaki, ki so ustanovili prvo slovensko skupino skavtov.

ENCIKLOPEDIJA SLOVENIJE

Na knjižnem sejmu v Ljubljani so med drugim predstavili III. zvezek Enciklopedije Slovenije. Izšel je redno ob določenem roku kljub vse večjim finančnim težavam. Zvezek obsega 1087 gesel od črk EG do HAB na 416 bogato ilustriranih straneh.

NUK V MILANU

Narodna in univerzitetna knjižnica in Narodni muzej iz Ljubljane sta v Milanu pripravila razstavo Zakladi NUK s skoraj 130 pomembnimi eksponati. Domači prireditelj je bila Biblioteca Trivulziana.

30 LET SMRTI ŠKOFA ROŽMANA

16. novembra so minila tri desetletja od smrti ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana. Med drugim sta se ga z daljšima člankoma spomnila ljubljanska Družina (s pričevanjem škofa dr. S. Leniča) in Katoliški glas iz Gorice.

LEV DETELA

V Palace Hotelu v Gorici je bil 17. novembra lep večer posvečen 50-letniku Levu Deteli, pisatelju, prevajalcu in posredniku med slovensko in nemško kulturo. O njem sta spregovorila dr. Mirko Špacapan in Vinko Levstik.

HVALEŽNICA

V tržaški stolnici sv. Justa je bilo 12. novembra tradicionalno srečanje slovenskih vernikov s škofom L. Bellomijem ob praznovanju hvaležnice. Mašo prireja Slovensko pastoralno središče.

Akcija 10.000 lir za kulturo

- tekoči račun št. 2520 pri HRA-NILNICI IN POSOJILNICI NA OPČINAH, naslovljen na Društvo slovenskih izobražencev;
- poštni tekoči račun 14470348 na ime Mladika - Trst.

TEHARJE

Bivši vojaški obveščevalec Roman Leljak, ki je o svojih doživetjih napisal knjigo Sam proti njim in je ob razhodu s preteklostjo doživel proces, je v mariborskem tedniku Sedem dni v nadaljevanjih razkril grozote povojnega taborišča na Teharjah pri Celju, kjer je bila zadnja postaja mnogih vrnjenih domobrancev, a tudi številnih civilistov iz bližnje in daljne okolice. Popisal je tudi sramotno dejstvo, kako grobove prekriva zdaj odlagalnišče odpadne sadre z umetnim jezerom. Občinska konferenca ZSMS iz Ljutomera je 30. oktobra položila na splav na teharskem jezeru spominski venec. Celjsko društvo za varstvo okolja pa je pozvalo predsedstva Slovenije, SZDL in ZKS, naj se primerno uredijo grobišča na Teharjah, v Košnici in Medlogu.

Ob Leljaku je nastala raziskovalna skupina, ki misli izdati študijo o vseh povojnih moriščih v Sloveniji in ki v ta namen zbira podatke in sredstva na naslov UK ZSMS Maribor (račun 51800-678-81830, geslo »za pričevanja«).

ZGODOVINAR PITTIONI

Čedajski profesor Domenico Pittioni je pri videmski založbi Campanotto izdal monografijo La guerra fredda ai confini orientali d'Italia, ki obravnava »hladno vojno« ob italijanski vzhodni meji v letih 1945-54.

29. OKTOBER

Osrednja proslava 29. oktobra med politično emigracijo je bila na predvečer v Slovenski vasi v Buenos Airesu. Zvrstili so se maša, slavnost v dvorani in kulturni spored. Udeležba je bila rekordna. Govorili so Marjan Loboda, Andrej Fink, Hanzi Tomažič (za skupino Slovenščina, moj jezik s Koroške, ki je bila mesec dni med rojaki v Argentini), Tone Seljak za skupino obiskovalcev iz Kanade in Jure Koce iz Avstralije. Predsednik Slovenskega narodnega odbora Rudolf Smersu je namesto umrlih članov proglasil nove člane tega organizma. To so Peter Klopčič iz Kanade, Julij Savelli, Katica Cukjati in Marjan Loboda iz Argentine.

KNJIGA O SLOVENCIH V ITALIJANŠČINI

Raziskovalec Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu dr. Pavel Stranj je pri Založništvu tržaškega tiska izdal nad 280 strani debelo knjigo v italijanščini o preteklosti in sedanosti, zlasti pa o problemih in zahtevah Slovencev v Italiji. Njen naslov je La Comunità sommersa. Gli sloveni in Italia dalla A alla Ž (Potopljena skupnost. Slovenci v Italiji od A do Ž).

BODI SVETLOBA V ITALIJANŠČINI

Radijski oder in gledališki krožek SKK sta letos v jeseni ponovila v italijanščini prireditev Bodi svetloba, ki sta jo z uspehom predvajala po slovenskih cerkvah spomladi. Premiera v italijanščini je bila 21. oktobra.

MLADIKA

vseslovenska družinska revija

BENEČANI V RIMU

Furlanskega romanja v Rim, ki je obsegalo srečanje s sv. očetom, a tudi z ministrskim predsednikom Andreottijem, se je udeležila tudi skupina duhovnikov in laikov iz Benečije, ki je javno opozorila na probleme Slovencev v videmski pokrajini.

SLOVENEK NA STARI GORI

V Marijinem svetišču na Stari Gori pri Čedadu je od poletnih mesecev dalje tudi slovenski kapucin p. Vladimir Klemenčič, ki je na voljo slovenskim romarjem kot spovednik.

LITERARNI NATEČAJ »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje XVIII. nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.
2. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1989. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.
3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavec, prof. Ester Sferco in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.
4. Na razpolago so sledeče nagrade:
za črtico ali novelo:
prva nagrada 150.000 lir
druga nagrada 100.000 lir
tretja nagrada 80.000 lir
za pesem ali ciklus pesmi:
prva nagrada 100.000 lir
druga nagrada 50.000 lir
tretja nagrada 30.000 lir
5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisju. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1990. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

PROBLEM NI V AMANDMAJIH

Dr. France Bučar v čas. Demokracija ugotavlja, da Jugoslavija po sprejetju amandmajev k slovenski ustavi ni več tisto, kar je bila še včeraj, kljub zaklinjanju na zvestobo avnojskim načelom. Problem pa ni v amandmajih, ampak v tem, kako je z uporom slovenske partije onemogočen razplet, ki je bil predviden za izredni jug. partijski kongres: s preglasovanjem zagotoviti unifikacijo Jugoslavije po srbskem modelu — ob dosledni podreditvi Slovenije — na temelju demokratičnega centralizma.

»Jugoslavija ni več država, ki jo vodi enotna monolitna partija. Nehala je biti unitarna država, kar je bila vseskozi, kar jo kot vodilna in usmerjevalna sila vodi enotna partija. Nastali položaj terja nov družbeni konsenz o življenju v Jugoslaviji. To pa ni in ne more biti predmet in pristojnost nikakršnega partijskega kongresa. Ta po vsej verjetnosti bo. Toda to ne more biti več kongres enotne realsocialistične partije Jugoslavije. Slovenska partija se namreč ne more vrniti kot skesan grešnik. V takem primeru, celo če bi se ji greh odpustil — kar se še nikoli v zgodovini realsocialističnih partij ni zgodilo — bi bilo treba odpraviti posledice greha, torej odpraviti sprejete sporne amandmaje. Vrnitev na tako izhodiščno točko pa ni več možna.

Ne samo da se v takem primeru partija ne bi mogla več pojaviti pred očmi slovenske javnosti, ampak bi tudi pritiski z Juga vse bolj naraščali. Gospodarski bankrot polovice države bi še bolj kot doslej krepil zahteve, da se breme te katastrofe porazdeli na vse. In ker je Slovenija, ki je morda poleg Hrvatske še edini možni vir napajanja tega brezna brez dna, za to premajhna, celo če bi dno obstajalo, tega puščanja krvi enostavno ne more vzdržati. Upor proti takim pritiskom bo zato še naprej potreben in vedno bolj nujen. Na lovrih sedanjega uspeha ne bo mogoče obsedeti. **Treba bo začeto politiko upora nadaljevati in partija se temu ne bo mogla izogniti, tudi če bi se ho-**

tela. Brez podpore slovenske javnosti pritiska ne bo mogla vzdržati. Zato pa tudi političnega monopola, ki ga danes še ima, kljub formalnemu obstoju alternativnih političnih zvez, ne bo mogla ohraniti. To pa seveda pomeni popolnoma drugačen političen položaj.

Konfederalizacija Jugoslavije je na vidiku, pa naj jo imenujemo tako ali drugače, celo če se je sedaj formalno odreka tudi slovensko politično vodstvo.«

(Demokracija, Lj., 10.10.89)

ZAMOLČANI VIRI USTAVNIH DOPOLNIL

Priznanje, da za nove ustavne amandmaje ni zaslužna samo slovenska uradna politika, marveč so ti tudi in v prvi vrsti delo slovenske politične alternative in opozicije, združene v izjavi »Kakšne volitve hočemo«, bi bilo lahko začetek in podlaga za vzpostavljanje dialoga med partijo na oblasti in alternativo. Ozadje nastanka ustavnih dopolnil razkriva Katja Boh.

Dogodki vroče politične jeseni se vrstijo z neverjetno naglico. Zgodila se je »alternativna koordinacija«, ki je že dobila svojo medijsko oznako ALKO. Vrhunec: sprejetje dopolnil k novi slovenski ustavi. Zanje je vso hvalo požela uradna slovenska politika.

Ne smemo pa zanemariti dejstva, da ustavna dopolnila niso nastala v zadnjem letu in da pri njihovem nastajanju ni sodelovala samo uradna politika. Dopolnila k ustavi črpajo neposredno iz »Prispevkov za slovenski nacionalni program«, objavljenih v 57. številki Nove revije, ta so bila pozneje teoretično utemeljena v »Gradivu za slovensko ustavo« (april 1989).

Oba dokumenta je ob izidu uradna politika ogorčeno kritizirala, njihovi avtorji pa bi skoro končali v »izolaciji«.

Nihče ne pričakuje, da bo uradna politika skesano priznala zmoto, ko je pristala na unitaristična dopolnila k Ustavi SFRJ in zgrožena zavrgla vsa dobronamerna opozorila in predloge piscev iz alternativnih vrst. **Zadosti bi**

bilo, da bi jasno povedala, kje so izvori sedanjih sprememb in kdo je sodeloval pri njihovem nastajanju. S tem bi izkazala politično zrelost in na najbolj eleganten način pokazala, do sprejema alternativno za enakovrednega sooblikovalca slovenske politike.

(Demokracija, Lj., 10.10.89)

13. KONGRES ZSMS

V Portorožu je bil prvi teden novembra kongres Zveze socialistične mladine Slovenije, ki je preimenovala kratico ZSMS v slogan Za Svobodo Mislečega Svetá in se želi konstituirati v politično in družbeno telo in v neodvisno politično stranko, ki bo nastopila na prihodnjih volitvah (ko in če bodo).

Danes navajamo le nekaj točk iz njihovega programa.

- Socialistična republika Slovenija naj se preimenuje v Republiko Slovenijo;
- sprejme naj se zakon, ki bo omogočil prehod naše državne meje državljanom Evrope, ki se legitimirajo samo z osebnimi izkaznicami;
- skupščina SRS naj v sodelovanju z zainteresiranimi organizacijami organizira svetovni slovenski kongres v Ljubljani. Ob tem zahtevamo ukinitvev pojma »sovražna emigracija«. RSNZ naj objavi spisek Slovencev, ki jim je prepovedan prihod v Slovenijo in razloge za to prepoved;
- ZSMS bo kot politična organizacija na vseh volitvah spomladi leta 1990 nastopila s svojimi kandidati;
- naj slovenski vojaki odslužijo vsaj polovico vojaškega roka v Sloveniji, če to seveda želijo (pobuda je radikalneje amandmajske vključena v resolucijo o obrambnem konceptu).
- od pristojnih organov zahtevamo odpoklic miličnikov iz Slovenije s Kosova;
- diplome, pridobljene na teološkem visokoškolskem študiju, naj se izenačijo in imajo isti status in javno priznanje kot diplome, pridobljene na drugih visokoškolskih ustanovah. Podpiramo vključitev Teološke fakultete v Ljubljani in Mariboru v Univerzo, če to fakulteti želita;

● po zadnjih ustavnih spremembah izpovedovanje vere ni več zaprto v sfero zasebnosti. Ni več ustavnopravnih zadržkov za delovanje verskih skupnosti v sferi civilne družbe. Zato je zdaj veljavni zakon o pravnem položaju verskih skupnosti, ki jih getoizira, postal tudi pravni anahronizem potrebno ga je odpraviti in napisati novega.

(Delo, Lj., 6. nov. '89)

ROMUNSKO-ČEŠKO-MADŽARSKÉ TENDENCE V JUGOSLAVIJI

Uvodnik sobotne priloge Dela izpod peresa Janka Lorencija podaja analizo sedanjega političnega trenutka v Jugoslaviji — ob odlični primerjavi z družbeno-političnim dogajanjem v zgoraj omenjenih državah.

Jugoslavija v iztekanju leta 1989: Vlasi na enem, večstrankarstvo na drugem koncu ene in iste države.

Jugoslavija je vzhodni blok v malet, zmeden prostor treh različnih histriji in tendenc družbenega dogajanja: romunsko-srbske negibnosti, češkoslovaško-hrvaškega previdnega odpiranja in madžarsko-slovenskih naglih pospeškov.

Čeprav tudi tu v bistvu že različni družbeni modeli že koeksistirajo, to ni miroljubna koeksistenca. Romunska

tendencia napada, grmi, strahuje in bi se rada vsilila celoti.

Tako se bo dogajanje v Jugoslaviji najbrž še naprej sukalo predvsem okoli Srbije. Po priključitvi Vojvodine in Kosova se je jasno pokazalo, da hoče njevo vodstvo svoj retrogradni model razširiti na vso državo. Tako Srbija ostaja rizični faktor Jugoslavije, časovna bomba pod njeno sedanjo zgradbo.

Nacionalizem, konstitutivni del nove srbske politike, je Beogradu odtujil potencialni zaveznici Makedonijo in BiH, Slovenija se drži in lovi Madžarsko za rep, Hrvati ne molčijo več. To odpadanje zaveznikov ali širjenje nasprotnikov med drugim resno ogroža svojčas tako rekoč vnaprej zagotovljeno majorizacijo na kongresu ZKJ, tem velikem srbskem adutu. A tudi če se bo majorizacija zgodila, to še ne pomeni nič usodnega; bitka za slovenska ustavna dopolnila je dokončno razblinila prastrah in vsejugoslovanski demokratični centralizem je v praksi umrl.

Toda prav tako neverjetna je tudi nagla »madžarizacija« cele države. Realno dosegljivi optimum v tej fazi se zdi različno hitro spreminjanje različnih delov Jugoslavije. Če bo severozahod države vzdržal zunanje pritiske in gnil svoje notranje reforme naprej, se bo romunska tendenca prej ali slej zlomila sama v sebi. Če dodamo še zunanje vplive (reformne na Vzhodu, pozitiven pritisk bogatega Zahoda) se zdi nagel padec celotne Jugoslavije nazaj v odkriti realsocializem vendarle malo verjeten.

Nekaj se je že prelomilo: zgornji del države izvaža tačas svoj reformni potencial verjetno že uspešneje kot anti-birokratski jurišniki svojo »revolucijo«. Bojkot te vrste blaga pa ni mogoč!

(Delo, Lj., 4. nov. '89)

ODSLEJ SLOVENSKI KRŠČANSKI DEMOKRATI

LJUBLJANA, 5. novembra (Tanjug) — Organizacija slovenskih krščanskih demokratov je sporočila svoj sklep, da se gibanje spremeni v politično organizacijo z nazivom Slovenski krščanski demokrati. V sporočilu tudi napovedujejo, da bo v torek ustanovni zbor Mladih krščanskih demokratov.

Fotografski natečaj

Uredniški odbor MLADIKE razpisuje natečaj za fotografije (po možnosti črno-bele) za naslovno stran revije. Namen natečaja je odkrivati nove talente. Tematika ni obvezna, vendar naj ustreza značaju revije (narava, okolje, letni časi, etnografija, naši spomeniki, naši prazniki).

Nagradni sklad predvideva:

100.000 lir nagrade za prvo mesto,

50.000 lir nagrade za drugo mesto

in več odkupnih nagrad po 30.000 lir.

Oblika izdelka naj odgovarja prostoru, ki je odmerjen sliki na naslovni strani MLADIKE.

Izdelke (največ tri za vsakega udeleženca) naj prijavitelci pošljejo na naslov: MLADIKA, »Fotografski natečaj 1989«, ul. Donizetti, 3 - 34133 TRST-TRIESTE, do 31. decembra 1989.

Izdelke bo ocenila komisija, ki jo sestavljajo Marjan Jevnikar, Marjan Slokar, Edi Žerjal in Sergij Pahor.

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XV. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1989. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo nemu od obeh prirediteljev.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Stanko Birsar: Repentabor (olje).

Lev Detela: Dunajski valček za izgubljeno preteklost

Pesnik in pisatelj Lev Detela, ki živi na Dunaju, je izdal letos že drugo leposlovno knjigo. Najprej na Dunaju pesniško zbirko **Café noir**, pred kratkim v Trstu roman **Dunajski valček za izgubljeno preteklost**. Izšel je pri literarnem združenju Sodobna knjiga kot dvanajsta knjiga izvirnih umetniških tekstov sodobnih slovenskih avtorjev, vendar pa sta v zbirki zastopana samo Lev Detela in njegova žena Milena Merlak.

Novi Detelov roman je sodoben in zgodovinski, vendar z novimi pogledi na slovensko preteklost, zlasti na pomen nemških plemičev na slovenskih tleh, ki so bili sicer po rodu Nemci, v kolikor se v teku stoletij niso pomešali tudi s slovensko krvjo, mnogi pa so se tako zrasli z deželo, kjer so se rodili, da so čutili s slovenskim narodom, skrbeli za gospodarski in kulturni napredek »svoje« dežele, jo zastopali v dunajskem parlamentu in ji pomagali, kolikor so mogli. Ne vsi, vendar številni. To je bilo več ali manj znano, Detela pa se je v romanu poglobil predvsem v štajerske razmere, kjer so bili Nemci in nemčurji posebno napadalni, podal pa jih je z besedami grofa Maximiliana von Sternberg, ki je imel grad ob Dravi, ob koncu vojne porušen. V romanu je poudarjen Slomškov pomen za Slovence, odločilna vloga duhovščine pri verskem in narodnem življenju, čitalnice z narodno spodbudnimi vesellicami, nemški napadi na Slovence, zasluga grofovega očeta poslanca za tamkajšnjo železnico in še vrsta drugih zadev.

Roman sam je sestavljen iz desetih srečanj. Slovenski arhivar, domá blizu gradu Sternbergovih, ki je kot otrok skozi zamrežena vrtna vrata opazoval grofično Ano Marijo na sprehodu po grajskem parku ter se otroško zaljubil vanjo, odide po zadnji vojni desetkrat službeno na Dunaj študirat državne in privatne arhive v zvezi s slovensko deželo. In že ob prvem obisku nepričakovano sreča grofico Ano Marijo, in sicer na mostu preko Donave, prav v trenutku, ko se je v obupu hotela pognati v valove. Pomiri jo in reši, sprijateljita se, da ga seznanita z očetom in bratom, da postanejo prijatelji in si zaupajo tudi prikrivane družinske skrivnosti.

Grof Sternberg je že star in bolehen, vendar še ves navezan na svoj slovenski svet, razumeti skuša slovensko povojno ravnanje z njegovo lastnino, prav tako pa želi, da bi Slovenci pravilno ocenjevali pomen grofov v preteklosti. Z veliko vednostjo razlaga arhivarju vlogo, da mu mora ta marsikdaj pritrditi.

Osrednja oseba je seveda grofica Ana Marija, s katero se desetkrat srečata na najbolj nepričakovan način, da se sprašujeta, ali je to slučaj ali usoda. Nazadnje zatrdi grofica: »To, kar naju zbližuje, se res imenuje usoda.« Njeno življenje je bila prava drama: poročila se je z Nemcem, ki je bil med vojno major, po neuspelem atentatu na Hitlerja so ga ustrelili. Po moževi smrti se ji je rodil sin Hans, do 17. leta je lepo študiral, potem je zašel v slabo družbo in se vdal mamilom, da so ga morali zapreti v drago kliniko, vendar je trajalo nekaj let, da je okreval, doštudiral in se

poročil. Ana Marija je bila zdaj sama, toda spremenjena, da je arhivar ugotovil: »Ob meni je spet stopala tista Ana Marija, ki se je sprehajala nekoč med magnolijami in srebrni svetlobi vrta mladosti. Ko pa sem zdaj videl, kako zamišljeno in predana v usodo stopa v črni obleki med križi in nagrobnimi spomeniki vrta mrtvih, sem vedel, da se mladost in stari čas ne bosta nikoli več vrnila.«

Njen brat Berthard je menih na Dunaju, deluje predvsem med mladimi, arhitektu pokaže Prešernov Klinkovströmov zavod, Cankarjevo stanovanje v Ottakringu in Plečnikovo cerkev, govori pa mu tudi o slovenskih sezonskih delavcih, za katere skrbe samo duhovniki.

Drugi brat je Karl, ki je postal med vojno hitlerjanec, zdaj živi v Nemčiji in se je vdal pijači. Družina ga je izobčila.

Ob teh srečanjih pa je arhivar doživel še vrsto nevsakdanjih dogodkov in srečanj: udeležil se je maše zadušnice za obglavljenim francoskim kraljem Ludovikom XVI., nato spoznal v kavarni vrsto starejših plemičev, tudi iz Slovenije; eden izmed njih mu je očital, da so nekdanje njegove kočevske gozdove omadeževali z domobransko in drugo krvjo. Drugič ga menih zapelje v kapucinsko habsburško grobnico in mu opisuje pogreb cesarja Franca Jožefa. Tretjič ga je menih odpeljal v Marijino Celje na Hansovo poroko. Končno je pred cerkvijo sv. Štefana opazoval svečano vrnitev bivše cesarice Cite na Dunaj. Vmes pa je grof povedal še pretresljivo in nevarno zgodbo, kako je obstreljenega židovskega zdravnika rešil pred odgonom v koncentracijsko taborišče.

Če je roman valček za izgubljeno preteklostjo, če se je nekdanje ustaljeno življenje že izteklo ali počasi in s pretresi odhaja, pa je v njem tudi veliko sedanosti in njenih življenjskih problemov: domotožje ljudi, ki so izgubili dom, težke razmere sezonskih delavcev, problem mamil, ki vedno bolj zasvajajo mladino in ženejo starše v obup, in končno težave slovenskega arhivarja, ki zaman trka na vrata državnih in zasebnih arhivov, o katerih ve, da so, pa mu jih nočejo odpreti iz znanih in neznanih vzrokov.

Roman Dunajski valček je uspelo Detelovo delo, v katerem je upodobljen kos slovenskega in dunajskega življenja. Arhivar pripoveduje zanimivo, stvarno v prvi osebi, kar in kakor je sam doživljal in gledal. Dosti je živahnih in vsebinsko zanimivih dialogov, vmes pa so plastični opisi Dunaja in krajev, v katerih so živeli nastopajoči ljudje.

Ljudje v romanu živijo notranje in zunanje življenje, da je celota res popolna, galerija nastopajočih pa obsežna, čeprav je zajeta največ iz plemiškega stanu, s katerimi se je arhivar pač srečeval. Kljub izumiranju starega sveta pa je v romanu veliko optimizma, svetlobe, saj se v življenju končno vse uravnava.

Posrečena je zgradba: deset srečanj, deset poglavij, vsako z novo, skoraj samostojno zgodbo. Jezik je izbrana slovensščina današnjega izobraženca.

Detelov roman Dunajski valček za izgubljeno preteklost je najprej izhajal v tržaškem Novem listu od decembra 1987 do septembra 1988. Zdaj ga je natisnila tiskarna Graphart.

Janko Ferk: Zakopan v pesku časa

Koroški pesnik Janko Ferk, rojen 1958 v Podgradu ob Klopinskiem jezeru, študent prava na Dunaju, je prišel do svoje osme leposlovne knjige. Izšla je v slovenščini, nemščini in angleščini pod naslovom **Zakopan v pesku časa** — Vergraben in Sand der Zeit — Buried in the sands of time. Izšla je pri Edition Atelier na Dunaju, ki se je razvila pred petimi leti iz mesečnika Wiener Journal, ustanovil pa ga je pred desetimi leti pisatelj, časnikar in politik Jörg Mauthe. Njegovo delo nadaljuje zdaj Erhard Busek, zvezni minister za znanost, ki izdaja knjige, mesečnik in antologije. Prednost ima avstrijska literatura, vendar pa tudi slovstvo srednjeevropskega prostora.

V pismu, ki je priloženo zbirki, piše, da je izšla Ferko-va knjiga v dveh izdajah: z nemško naslovno stranjo v Avstriji ter z angleško v Ameriki, ker je založba Ariadne Press soizdajateljica. Knjiga bo kot ena redkih takoj na prodaj v Avstriji, Jugoslaviji, Švici, Zvezni republiki Nemčiji, na Južnem Tirolskem in v ZDA. Pesmi je prevedel v angleščino Avstro-Amerikanec Herbert Kuhner, v nemščino pa jih je prevedel Ferk sam. In še nekaj je zanimivo: štiri pesmi je napisal Ferk kar v nemščini, zato jih v slovenščini ni.

Vseh pesmi je v slovenščini 23 in so razdeljene v 4 cikle, ki pa so nakazani samo v kazalu. Sicer pa med pesmimi ni take razlike, da bi jih bilo treba ločiti.

Ferk je v teh pesmih, ki so brez ločil in velikih črk, izrazilo modernističen, surrealističen in hermetičen, da se je treba pri njih ustavljati dalj časa, če hočemo zaslutiti idejo in misel. Čeprav so pesmi kratke, fragmentarne, posamezni verzi imajo od ene do tri besede, so bolj zapisi kot izdelane umetnine, pa je v njih dosti sodobnih težav življenja, tudi koroške slovenske stvarnosti. Tako poje o angelu, ki je igral na trobento, zdaj pa leži zlomljen na tleh. V materi-

nem telesu je mrtev otrok. Abortiranci so zaspali, plesalka je plesala smrtni ples. »Mrtve duše / očetov in sinov / so črne rane / tega sveta.« »Svoje sanje / si zakopal / v pesku / peščene ure«. Tuj jezik je »mraz noči / in umori / ljubezen«. Prihod smrti je zadnje prepričanje. Zadnja je **Slovenska balada**, ki meri na koroške razmere: »Prizadeni mi bolečine / če že mora biti / vendar ne povzročaj / izgube ali težke poškodbe moje govornice...«

Med pesmimi pa se vrstijo tudi nekaki izreki, sentence, ugotovitve, npr.: »Smrt / ti si / najlepša niansa / črne-ga«. Ali: »V poročni noči / se mu je sanjalo / da mu je umrla / mati«. In: »Vrba žalujka / ob tvojem grobu / je večna roža«.

Osrednji ton zbirke je tragičen, mračen, smrt nastopa v vrsti pesmi. Tak je že naslov *Zakopan v pesku časa*, taka je pesem na zadnji strani ovirka, kjer poje:

»V tvojih ustih / besede / v mojih / smrt
V tvojih očeh / luč / v mojih / smrt
V tvojem telesu / življenje / v mojem / smrt
V tvojem srcu / ljubezen / v mojem / strah«.

Jezik je knjižna slovenščina, brez osebnih primer in podob.

Ferk piše v nemščini in slovenščini, več v nemščini, v kateri je napisal tudi roman. Za delo je prejel več nagrad na Dunaju in v Celovcu.

Prevajalec v angleščino Herbert Kuhner se je moral kot otrok preseliti v ZDA, kjer je doktoriral, leta 1963 se je vrnil na Dunaj in piše v angleščini pesmi in romane, prevedel pa je tudi devet zbirk avstrijske poezije. Njegovi prevodi so dovršeni, prav tako Ferkovi v nemščino, včasih povedo več kot slovenski izvirnik.

Janko Messner: Nikaragva moja ljubljena

Leta 1988 je izšla pri Založbi Drava v Celovcu razkošna pesniška zbirka koroškega pisatelja Janka Messnerja z naslovom **Nikaragva moja ljubljena**. Izdajo so podprli nekateri prijatelji, Zvezno ministrstvo za pouk, umetnost in šport, Državni sekretariat za splošna vprašanja žensk ter koroška deželna vlada v Celovcu, izkupček pa je namenjen kulturnim potrebam v Managvi.

V knjigi je 12 daljših pesmi, v katerih pripoveduje Messner o grozotah prejšnjega diktatorja Somoze, ki da je dal metati ujete sandiniste iz helikopterja v ognjenik, 30 otrokom pa odsekati prste na rokah. Dalje govori o sedanji revščini v Nikaragvi, ki jo je Messner sam obiskal na povabilo PEN kluba leta 1985. Ugotovil je silen napredek v šolski mreži, ki je v enem letu naučila milijon ljudi brati in pisati, in mednarodno pomoč v strojih in hrani. »Kako mi je pri srcu ta vaš socializem, / cepljen z evangelijem,« vzklika v neki pesmi. In nadaljuje: »Nikaragva, / ni ti do smeha / in vendar / je tvoj smehljaj na svetu najlepši, / greješ me / z njim.«

Nanj sta napravila največji vtis oba brata Ortega, duhovnika in politika. Danijel je prišel po prisegi za predsednika iz palače brez oboroženega spremstva, da ga je mo-

gel Messner fotografirati, Ernesto je pesnik in je poklonil Messnerju svojo knjigo s posvetilom »con un abrazo fraternal«. Po Messnerju služi samó »revoluciji ljubezni«.

Pesmi so izrazito politične, protiameriške in proti papežu, ker je zahteval, da se brata Ortega kot duhovnika umakneta iz politike. Na eni strani vse slabo, na drugi napredek, socializem evangelija in ljubezni.

Pesmi so proste, brez ritma in rime, jezik je pesniško izbran, sega pa od svežih primer do statistike v odstotkih. Videti je, da jih ni napisal zaradi umetniškega sporočila, ampak iz ljubezni do Nikaragve, za katero zbira na Koroškem pomoč.

Zato je napisala Spremno besedo v knjigo Johanna Dohnal, državna sekretarka in usklajevalka Komiteja za pomoč Nikaragvi. Pesmi so prevedli v nemščino Peter Turriani, Erik Adam in Werner Hörtner, tri pa Messner sam. Pesmi je njihovi vsebini primerno ilustriral koroški slikar Hans Staudacher.

V knjigi sta oba avtorja — Messner in Staudacher — predstavljena s krajšima biografijama in navedbo del s slike. Dodana je še zgodovinska Kronologija Nikaragve.

LEDVIČNI KAMNI

Ledvični kamni so najpomembnejša urološka bolezen. Nastanejo iz elementov urina na podlagi zelo kompliciranih motenj v organizmu in sečilih. Kamne imamo v vseh sečnih organih, najvažnejši in najpogostejši pa so kamni v ledvicah. Značilno je, da je bilo v prejšnjih stoletjih bolnikov z ledvičnimi kamni več kakor sedaj, kar je bilo v zvezi s tedanjim načinom prehrane in življenja. Nato je ugotovljeno upadanje števila bolnikov z ledvičnimi kamni, zadnja desetletja pa število bolnikov z ledvičnimi kamni spet narašča, kar pripisujemo boljši diagnostiki t.j. modernim preiskovalnim metodam.

Po letih so bolniki z ledvičnimi kamni med 25. in 45. letom starosti. Torej vidimo, da so ledvični kamni obolenje zrele dobe, ko je človek v polni fizični in psihični aktivnosti. Moški in ženske obolevajo skoraj enako, pri nas oboleva nekoliko več moških kot žensk. Dednost ne igra nobene vloge. Nekateri pravijo, da se dovezetnost do kamnov deduje, vendar ugotavljamo, da gre to na račun istega načina življenja in prehrane kot pri starših.

Kamni so različne velikosti: od prosenega zrna do otroške pesti, izjemoma so opisani tudi do teže 1 kg. Po obliki so lahko okrogli ali ploščati, posebno če so majhni, večji kamni pa so trioglati, ali pa imajo obliko korale, kjer glavni del kamna leži v ledvičnem mehu, kraki ali veje korale pa izpolnjujejo ostali votli del ledvice.

VRSTE KAMNOV

Kamen je lahko eden, rečemo mu solitaren, ali pa jih je več, ter so takrat različne velikosti in oblike in lahko leže v ledvičnem mehu ali pa v ledvičnih čašicah.

Po kemični sestavi poznamo več vrst kamnov: oksalatne, uratne, kamne iz sečne kisline, karbonatne, fosfatne, ksantinske in cistinske. Po barvi so različni. Tudi po trdoti se razlikujejo. Kamni so lahko iz ene same soli, vendar je to redko. Takšni so oksalatni in uratni. Največkrat pa so mešani: npr. oksalat in fosfat, urat in fosfat.

Po načinu nastanka ločimo: primarne-aseptične ter sekundarne-inficirane.

Primarni kamni nastanejo zaradi predispozicije ali nagnjenosti organizma k tvorbi kamnov z istočasnimi lokalnimi pogoji za tvorbo kamnov, brez infekcije ledvičnih votlin, ki bi spremenila pogoje topljivosti prisotnih soli v urinu. Sekundarni kamni pa nastanejo, ko so ledvične votline, to je ledvični meh in čašice inficirane, vnete, kar povzroči spremembe v topljivosti prisotnih soli v urinu s posledico sedimentiranja v ledvični pesek, ki se sprime v ledvične kamne. Tako vidimo, da so za tvorbo primarnih kamnov važni predvsem splošni pogoji organizma in manj lokalni faktorji, to je vnetje, medtem ko splošni pogoji organizma nimajo velike važnosti. No, kljub vsemu temu spoznanju neposrednega vzroka, zakaj v nekem trenutku nastane kamen v ledvici, ne vemo.

V VSEH SLOVENSКИH KNJIGARNAH

Pri tvorbi kamnov igrajo važno vlogo še motnje metabolizma, fosforja in kalcija, pri ljudeh s povečano funkcijo občutne žleze, motnje v razgradnji nekaterih beljakovin in nepravilna prehrana. Pomanjkanje vitamina A v hrani je eden od vzrokov za veliko število obolenih od kamnov na ledvicah in mehurju na Kitajskem. Prevelike količine vitamina D v hrani pa so lahko prav tako vzrok za tvorbo ledvičnega kamna.

Pitna voda nima posebnega pomena pri tvorbi kamnov, kljub temu da ljudstvo misli, da je voda iz kraških predelov zasičena s kalcijem in zato nevarna ledvičnim kamnom.

Majhni kamni v votlem sistemu ledvice in ledvičnem mehu so zelo gibljivi, stalno se premikajo, vendar se v večini primerov spontano izločijo. Pri tem premikanju in gibanju se lahko začasno zagodijo v začetnem delu sečevoda in povzročijo hude ledvične napade, ki jih imenujemo renalne kolike. Prav tako povzročajo hude napade pri potovanju po sečevodu. Človek lahko izloči spontano kamne nekako v velikosti koruznega zrna.

Če se manjši kamen zagodil v začetnem delu sečevoda za dalj časa, povzroči motnjo v odtoku urina iz ledvic, kar ima za posledico razširjenje votlega sistema ledvice in ledvičnega meha, kar imenujemo s strokovnim izrazom hydronefroza. Hydronefroza predstavlja nevarnost za uničenje ledvice.

Večji in veliki kamni so manj mobilni ter ne povzročajo ovir v odtoku urina, zato pri velikih ledvičnih kamnih ni napadov niti bolečin.

Najvažnejši znaki, po katerih spoznamo ledvični kamen, so bolečine, krvav urin, kar strokovno imenujemo hematurija, in moten ali gnojen urin. Bolečina je lahko majhna, kot nekak občutek neprijetnosti, nelagodnosti, kot nekako tiščanje v ledvenem predelu, kar imamo navadno pri večjih kamnih, ki ne potujejo po ledvicah, pri manjših kamnih pa je bolečina v obliki ledvičnih napadov, ki jih strokovno imenujemo renalna kolika. Renalna kolika začne nenadoma, v obliki močnih krčevitih bolečin, ki izžarevajo od ledvice navzdol po sečevodu vse do mehurja in spolovila, včasih pa vse do stegna. Ti napadi, ki trajajo od nekaj ur do več dni, so spremljani s težavami pri uriniranju, krvavo vodo, včasih motno vodo, bruhanjem in napetostjo trebuha. Na koncu napada preide krčevita bolečina v topo bolečino in nato preneha, ko se kamen izloči ali pa se iz sečevoda vrne nazaj v ledvico.

(O zdravljenju ledvičnih kamnov — v naslednji številki.)

AGENCIJA ZA POMIRJENJE ŽIVCEV

ZADNJE VESTI

LJUBLJANA, NOVEMBER. Politično-liberalni klub VIA FACTI, ki hoče gojiti naprej idejno-moralne tradicije iz časa Franceta Popita, a se kljub temu želi ustvarjalno vključiti v sodobni pluralistični razvoj, je sklenil nastopiti na literarnem večeru v Trstu. Prireditvev naj bi bila v začetku novega leta, po možnosti v Kulturnem domu. So pa nekateri, ki bi jo zaradi nove atmosfere med Slovenci rajši videli v dvorani Marijine družbe v ulici Risorta. Zaenkrat je predviden naslednji program.

Uvodna beseda: Bogo Samsa:

Moj boj za pluralizem na Primorskem dnevniku
Igralec SSG recitira naslednji šopek Francetu Popitu:

*Mojo srčno kri škropite
(Po Gregorčiču)*

*Mojo srčno kri škropite
po samoupravljaljskih tleh,
kakor seme jo vrzite
po dole in po bregeh.*

*Pomlad iz krvi rodila
Sise tisočere bo
ter napredno mi gojila
svoje nežne hčere bo.*

*Deve zale, dečki zali
bodo brali Sise te,
v nove Tozde jih spravljali,
via facti v zadruga.*

*In srce jim bo ogrelo
hlad vseh naših spufarj
ter za Partijo plamtelo
bode jim do konca dni.*

Nato sledi literarni del večera, na katerem bodo predvidoma nastopili naslednji ustvarjalci ter brali iz svojih del:

Matej Bor: HIMNA STALINU v venetščini

Franc Šetinc: Iz moje lovske torbe: Kako sem lovil zajce in klerikalce

Odmor

Jože Javoršek: Kompliment Kardelju v francoščini

Mitja Ribičič: Govor ob spomeniku žrtvam dachauskih procesov

Ivan Maček: Sprehodi po Kočevskem Rogu (impresije)

Odmor

Kot zaključek bo igralec SSG prebral šopek Stanetu Dolancu:

*Nazaj v cekajski raj
(Po Gregorčiču)*

*V penziji bivam zdaj,
v svobodi rajskomili,
srce pa gor mi sili
nazaj v cekajski raj.
Zakaj nazaj?
Nazaj v cekajski raj!*

*Tu možnost tarokiranja,
tu cvetje že budi se,
tu možnost je balincanja,
tu ptičji spev glasi se.
Zakaj nazaj?
Nazaj v cekajski raj!*

*In to ti nič ni mar,
da drugi veterani
ti kličejo: »Ostani,
nikar od tod, nikar!«
Zakaj nazaj?
Ne prašajte zakaj!*

*O, zlatih dni spomin
me vleče na Ceka,
saj jaz sem tam doma,
sam jaz sem Titov sin!
Tedaj nazaj,
nazaj v cekajski raj!*

MB: Po zaupnih vesteh naj bi bili organizatorji navezali stike s Trstom, če bi dobili kakšnega sodelavca v literarnem delu. Pogovori še tečejo in bodo naši bralci o morebitnih novih sodelavcih obveščeni. Baje je neki Ljubljčan stopil v stik s senatorjem Spetičem, ko je zvedel, da ta pripravlja pesniško zbirko »Kje so tiste rožice«. A senator je menda udeležbo odklonil.

TRST, NOVEMBER. Slovenska Kulturno-gospodarska zveza pripravlja širšo okroglo mizo o zamejski gospodarski tematiki. Udeležili naj bi se je glavni predstavniki iz njenega kroga. Tudi v to tematiko naj bi vnesli nekaj novega pluralističnega duha. Zato so sklenili dati okrogli mizi naslov: POVOJNI PLURILIRIZEM V SKGZ. (Ne lirika, ampak lira!)

TORONTO, NOVEMBER. List SLOVENSKA DRŽAVA, ki izhaja v Torontu in velja za glasilo najbolj antikomunističnega sektorja slovenske politične emigracije, je te dni tvegala senzacionalno kretnjo, ki nima para v povojni slovenski zgodovini. Mutatis mutandis jo lahko primerjamo s porušenjem berlinskega zidu. SLOVENSKA DRŽAVA je povabila v Kanado Mateja Bora, pesnika komunistične revolucije, da bi tamkajšnjim Slovencem predstavil svojo venetsko teorijo, ki jo SLOVENSKA DRŽAVA sprejema z odprtimi rokami. Kot se je izvedelo iz zaupnih virov, je predviden sprejem Mateja Bora s soljo in kruhom na Euclid Ave 646, nato pa literarni večer v Sheraton hotelu s predstavitvijo knjige o Venetih in s slovensko-angleškim recitiranjem iz Borove revolucijske zbirke PREVIHARIMO VIHARJE. Pesnika naj bi predstavil dr. Urbanc bilo na Euclid Ave bilo v hotelu Sheraton. Ob tej priliki naj bi bila izdelana značka z venetskim klobukom in z napisom »Objem stoletja«.

ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

»Kje pa je tvoj sin?«
»Na univerzi.«
»O,... kaj pa študira?«
»Nič. Streho pokriva.«

—o—

»Za boljšo prebavo pijem pivo, proti nizkemu pritisku črno vino, proti gripi rum, proti glavobolu pa slivovko.«

»Kdaj pa piješ vodo?«

»Nikoli. Take bolezni še nisem imel.«

—o—

»Se je tebi spolnila kakšna otroška želja?«

»Ja, ena se mi je pa res.«

»Katera pa?«

»Vsakič ko me je oče lasal, sem si želel, da bi bil brez las.«

—o—

»Ti se kar loči od mene! Samo dobro si zapomni, da take žene ne boš več dobil!«

»Upam.«

LISTNICA UPRAVE

PODPORNI NAROČNIKI

Filip Vidmar, Anglija, 50.000 Lir
Lojze Burjes, ZDA, 60 dol.

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD

g. Senica 6.000 Lir, Katty Burjes
50.000 Lir, Mirko Špacapan
10.000 Lir

DAR V SPOMIN

Ob obletnici smrti očeta Adolfa
Pertota daruje sin Gregor 50.000
Lir za Mladiko.

Vsem se prisrčno zahvaljujemo!

Na sodišču.
»Zakaj ste v soseda vrgli dva
kamna?«

»Ker ga s prvim nisem zadel.«

—o—

V krčmo priteče mož: »Ali je mo-
ja žena tukaj?«

»Ne.«

»Potem pa hitro eno veliko žga-
nje!«

—o—

Veroučitelj vpraša malega Jan-
ka: »Recimo, da prelomiš eno od
desetih božjih zapovedi. Kaj se
zgodijo?«

Janko: »Ostane jih samo še de-
vet.«

Zoltan Jan je na zboro-
vanju slavistov v Portorožu
izjavil, da je Radio Trst A -
bel.

*Hvala Bogu, vsaj za eno
radijsko postajo zdaj vemo,
kakšne barve je.*

*Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost*

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38
Telefon 040/54390

Dom in delavnica:

TRST, Ulica D: Chiesa, 91
Telefon 040/571326

POSEBNI POPUSTI!!

OBIŠČITE NAS!

P R I N T I N G O F F I C E

tipo-litographart

trst - ulica rossetti 14 - telefon 040/772151

P R I N T I N G O F F I C E